© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

СВАБОДА

№ 3 студзень 1994 г.

Кошт 50 рублёў

ГОД ЗАСНАВАНЬНЯ 1902
ВЫХОДЗІЦЬ З 1990

Галоўны рэдактар
Ігар ГЕРМЯНЧУК

Заснавальнік Павал ЖУК

Выдавец
«Газэта СВАБОДА», Ltd.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220088, Менск,
вул.Іванаўская, 56

Курапаты: прэзыдэнтам уваход забаронены!

Наведваньне Клінтанам Курапатаў сусьветная прэса падала як самую галоўную навіну візыту амэрыканскага прэзыдэнта ў Менск

За гэты розгалас варта падзякаваць у тым ліку і нашай намэнклятуры. Сваімі бязглуздымі спробамі не дапусьціць Клінтана ў курапацкі лес яны прыцягнулі яшчэ большую ўвагу прэсы і дапамаглі зрабіць Курапаты цэнтральнай падзеяй візыту.

А змагалася намэнклятура адчайна. Мы даведаліся, што 13 студзеня Прэзыдыюм ВС накіраваў у амэрыканскую амбасаду пісьмовы зварот наступнага зьместу: беларуская спэцслужбы ня могуць гарантаваць бясьпеку прэзыдэнта Клінтана падчас наведаньня ім Курапатаў; таму прапануем замест Курапатаў наведаць Курган Славы і там устанавіць мэмарыяльны знак. Праз трынаццаць гадзін амэрыканцы далі адказ: калі вы ня здольныя, то мы самі забясьпечым гарантаваную бясьпеку свайго прэзыдэнта. Але ў самы апошні момант амэрыканскі бок усё ж пагадзіўся перанесьці Курапаты на завяршэньне праграмы візыту.

Біл Клінтан прыехаў у Курапаты на зьмярканьні, амаль а 16-й гадзіне. Па дарозе на лясную гару Зянон Пазьняк распавёў прэзыдэнту падрабязнасьці трагедыі курапацкага лесу, дзе, па ягоных зьвестках, на працягу 1937—41 гг. сталіністы амаль штодня расстрэльвалі людзей — 250 тысяч чалавек, як падлічыў Пазьняк, спачываюць тут.

Здаецца, найбольш кранўў прэзыдэнта той момант, калі дзеткі сьпявалі «Магутны Божа». Біл Клінтан узяў за руку адну зь дзяўчынак (гэта была Рута Вячорка) і разам зь ёю паставіў сьвечку на мэмарыяльны знак, дзе па-беларуску і ангельску было выбіта: «Ад народа Злучаных Штатаў Амэрыкі народу Беларусі дзеля памяці. 15.01.94.» «Памятайце, дзеці, — сказаў прэзыдэнт ЗША, — што самая найвялікшая каштоўнасьць — гэта свабода. Яна дапаможа вам зрабіць сваю краіну квітнеючай дзяржаваю».

Несумненна, Білу Клінтану было прыемна пачуць ад Пазьняка, што «Магутны Божа» — «гэты духоўны гімн беларускага народа» — напісаны Натальляй Арсеневай, цяпер грамадзянкай Злучаных Штатаў, якую ўратавала ад камуністычнага генацыду эміграцыя на Захад.

Кранальным было таксама знаёмства прэзыдэнта зь сябрамі «Мартыралёгу Беларусі». «Пан Прэзыдэнт, у Курапатах ляжаць усе мае сябры, і я мог тут ляжаць», — сказаў паэт Сяргей Грахоўскі, які правёў у сталінскіх лягерах 19 гадоў. Расчуліла знаёмства з Маяй Кляшторнай, бацька якой паэт Тодар Кляшторны «магчыма тут таксама пахаваны», а сама яна ў двухгадовым узросьце была кінутая за калючы дрот і вярнулася зь лягераў толькі праз сямнаццаць гадоў. Пазьняк прадставіў прэзыдэнту таксама рэктара Акадэміі мастацтваў Васіля Шаранговіча, археолягаў Валянціну Вяргей, Алега Іова, МіколуКрывальцэвіча, Георгія Штыхава, дэпутата Валянціна Голубева, мастакоў Льва Талбузіна і Алеся Марачкіна...

Здымкі з Курапатаў апублікавалі, як нам паведамілі зь Нью-Ёрка, амаль усе буйныя амэрыканскія газэты.

Пятро ПАНКРАТОВІЧ

Зянон Пазьняк знаёміць Біла Клінтана зь сябрамі «Мартыралёгу Беларусі».

Ахова не драмала

Па нашых зьвестках, за некалькі гадзінаў да прыезду Клінтана ў Курапаты паблізу ў лесе былі затрыманыя двое паляўнічых са стральбамі.

Шэф службы аховы КДБ Мікалай Ільлюк пацьвердзіў гэта, але падкрэсьліў, што паляўнічых затрымалі па-за зонаю ачапленьня. А ў самой жа зоне ніякіх нечаканасьцяў не здарылася. «Усё было загадзя шчыльна ачэплена, лес прачасаны».

Напярэдадні візыту амэрыканскага прэзыдэнта ў нас таксама зьявілася інфармацыя, што з адной вайсковай часткі зьбег салдат з аўтаматам Калашнікава. Але, як высьветлілася, доўга ён ня бегаў. Па словах М.Ільлюка, праз тры гадзіны салдата затрымалі.

(Працяг на 2-й стар.)

Як мы сустракалі Клінтана

15 студзеня. 8.30. Аэрапорт «Мінск-2». Аўтобус з шыльдачкай «Прэса».

«Господа журналисты!» — зьвяртаецца да нас непрыкметнага выгляду мужчына ў бобрыкавай шапцы са службы бясьпекі, які прыстаўлены апекаваць прэсу. Ён тлумачыць, што амэрыканцы мелі прыкры досьвед замаху на свайго прэзыдэнта, а таму «весьма щепетильны» у пытаньнях аховы. За тры хвіліны да таго прадстаўнікі сталічнай прэсы зухава цікавіліся адзін у аднаго, ці не забыўся хто ўзяць з хаты свой «калашнікаў»...

Па радыё гучыць рэпартаж аб разьвітаньні з амэрыканскім прэзыдэнтам у маскоўскім аэрапорце. Ён гаворыць, што будзе маліцца, каб у расейцаў усё было о'кей. Прылёт прэзыдэнта ў Менск яўна зацягваецца. Зрэшты, надвор'е ня дужа лётнае. Зямлю ўкрывае раніўняя імгла, бачнасьць — на вока — мэтраў 250—300. Праўда, чырвоны Boeing з амэрыканскімі журналістамі ўжо прызямліўся. Частка іх засталася ў аэрапорце, а астатнія зьехалі ў горад.

Самалёт з амэрыканскімі экспэртамі павінен прызямліцца ў 10.20, яшчэ праз 10 хвілінаў прыляціць прэзыдэнт. У нас глядзяць акрэдытацыйныя карткі і кожнага правяраюць (прыборам у выглядзе лапаткі) на наяўнасьць зброі.. Высьвятляецца, што ўсе журналісты безбройныя. Нас запускаюць на лётнішча ў загарадку. Мы ачэпленыя цывільнымі з шыльдачкамі «СБ» (служба бясьпекі) на грудзёх. Тут жа і амэрыканскія ахоўнікі з цупкім натрэніраваным поглядам. Адзін гогалем пахаджае туды-сюды, запхнуўшы ў кішэню паліто мышынага колеру шэрую заечую шапку.

Не пасьпелі тэлеапэратары і фотарэпарцёры заняць пазыцыю чым бліжэй да невысокага чырвонага пастамэнту, падрыхтаванага, безумоўна, для высокага госьця, як бясьпека загадала ўсім адысьці назад і пакласьці апаратуру долу, адступіўшы на 2—3 крокі.

(Працяг на 2-й стар.)

Здаецца, самым галоўным чалавекам пры сустрэчы прэзыдэнта Клінтана ў аэрапорце быў Міхаіл Хвастоў — начальнік пратакола МЗС Беларусі.

Здымкі Аляксандра КУШНЕРА

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

ПРЭЗЫДЭНТ УСЁ ЗРАЗУМЕЎ

«Я ўпэўнены, амэрыканскі прэзыдэнт выдатна зразумеў, што на Беларусі пры ўладзе знаходзіцца антыдэмакратычны ражым», — так заявіў карэспандэнту СВАБОДЫ пасьля сустрэчы зь Білам Клінтанам лідар БНФ Зянон Пазьняк.

Дэпутат Уладзімер Заблоцкі, які таксама ўдзельнічаў у гэтай сустрэчы, перакананы, што пакуль нам ня варта разьлічваць на сур'ёзнае супрацоўніцтва са Злучанымі Штатамі. «Амэрыка будзе чакаць, пакуль не адбудуцца новыя выбары і не пачнуцца сапраўдныя рэформы», — лічыць ён.

Гэтая сустрэча Біла Клінтана з апазыцыяй замест запланаваных дзесяці хвілінаў доўжылася больш за дваццаць. З гэтай прычыны С.Шушкевічу і В.Кебічу давялося трохі памерзнуць, чакаючы прэзыдэнта на плошчы Перамогі.

Публіка паўсюль сустракала прэзыдэнта з энтузіязмам. Але сваіх кіраўнічкоў лаялі як маглі — за тое, што нават не дадумаліся паінфармаваць сваіх грамадзянаў, якія шляхі будуць перакрытыя для руху транспарта. Напэўна, улады патрацілі ўсе сілы і час толькі на тое, каб перакруціць праграму візыту, не дапусьціць Клінтана ў Курапаты, а таксама паспрабаваць падсадзіць сваіх людзей на сустрэчу Клінтана з апазыцыяй.

Пятро ПАНКРАТОВІЧ

Прэзыдэнт Клінтан разьвітваецца зь менчукамі на плошчы Перамогі.

Інцыдэнт каля Жалезнага Фэлікса

Тым часам, як тысячы жыхароў беларускай сталіцы прыйшлі на праспэкт Скарыны, каб вітаць амэрыканскага прэзыдэнта, купка менскіх камуністаў (каля 50 чалавек) выйшла пратэставаць супраць візыту Біла Клінтана.

З чырвонымі сьцягамі і плякатамі адыёзнага зьместу яны сабраліся каля помніка Жалезнаму Феліксу, насупраць КДБ. Паводзілі сябе досыць агрэсіўна, аднак міліцыя ніяк не рэагавала. У выніку — здарыўся інцыдэнт.

Асьпірант Інстытута гісторыі Акадэміі навук Алег Дзярновіч, выпадкова праходзячы тут, зьдзівіўся абразьлівасьці плякатаў і, паказаўшы на адзін зь іх, які заклікаў «гнаць амэрыканцаў зь Беларусі разам з Шушкевічам», іранічна запытаўся ў пікетчыкаў: «І гэта ўсё, што вы можаце?» На хлопца адразу кінуліся разьятраныя камуністы, зьбілі зь яго барэт, схапіліся за куртку... «Ня ведаю, што мяне спыніла, але я зразумеў, што лепш не адказваць на іхнія ўдары, — распавядае А.Дзярновіч. — Калі ў мяне над галавой апынуўся іхні плякат, я сарваў яго. З крыкам «Агент ЦРУ!» камуністы наваліліся на мяне».

Нарэшце зрэагавала міліцыя і літаральна вырвала сп.Дзярновіча з натоўпу. Двое міліцыянтаў пад рукі павялі яго ў «апорны пункт правапарадку». Нечака для сябе А.Дзярновіч высьветліў, што ён, аказваецца, не пацярпелы, а хуліган. У яго сканфіскавалі ўсе рэчы і павезьлі ў Ленінскі райаддзел міліцыі. Там ужо не зьвярталі ўвагі на пратэсты сп.Дзярновіча, што менавіта ён — пацярпелы. Загадалі выцягнуць шнуркі і папругу ды пачалі складаць паперы. Спачатку «шылі» «арганізацыю масавых беспарадкаў», але, параіўшыся з начальствам, спыніліся на «хуліганстве». На падставе рапартаў двух міліцыянтаў у пратаколе запісалі, што А.Дзярновіч «пытался устроить драку с гражданами митингующими». У якасьці штрафу ў яго забралі 40 тыс. рублёў з 49 тыс., якія ён меў пры сабе (амаль уся асьпіранцкая стыпэндыя).

Нам невядома, зь якой прычыны міліцыянтам захацелася зрабіць пацярпелага чалавека вінаватым. Напалохаліся агрэсіўных камуністаў? Акрамя таго, як высьветліла газэта СВАБОДА, у сп.Дзярновіча забралі 40 тыс. рублёў незаконна, бо рашэньне аб ягоным пакараньні ніхто не выносіў.

«Усё, што адбылося, асабіста для мяне сталася добрай сацыяльнай школай, — сказаў А.Дзярновіч карэспандэнту СВАБОДЫ. — Камуністычныя радыкалы будуць існаваць у нас, відаць, яшчэ доўга. Але, калі б мы жылі ў грамадзянскай супольнасьці, дык камуністы і нармальная частка грамадзтва маглі б спакойна суіснаваць у паралельных сусьветах, не перашкаджаючы адзін аднаму хаця б фізычна. А ў нас, як я пераканаўся, калі камуністы рэальна выйдуць на вуліцы ды пачнуць чыніць свой тэрор, — нас ніхто ня будзе бараніць. Нам давядзецца спадзявацца толькі на саміх сябе».

Мікола ГРЫНЯВІЦКІ

Як мы сустракалі Клінтана

(Пачатак на 1-й стар.)

Адразу ж зьяўляецца лядашчага выгляду мурын зь белым сабакам, падобным да лайкі, і той дбайна абнюхвае тэхніку.

Пасьля праверкі журналісты кідаюцца назад і ўсчынаецца штурханіна ды сваркі за лепшае мейсца. Адзін наш менскі калега дзівіцца: як гэта амэрыканскі сабака не зрэагаваў на ягоны бутэрброд з каўбасою, які ляжаў у скрынцы разам з фотаапаратам?!

Чакаючы прэзыдэнцкі самалёт, назіраем, як рота ганаровай варты рыхтуецца да сустрэчы прэзыдэнта. Нейкі генэрал, ці не сам міністр абароны, паказвае камандзіру варты, як належыць «цягнуць нагу».

Нарэшце недзе ў 10.48 чуецца шум — і са смугі выплывае бела-сіні Boeing з нумарам на хвасьце «28000». Ён едзе па ўзьлётцы, паварочвае проста на нас, мэтраў за 80 збочвае і выкіроўвае да аэравакзалу.

Аб 11-ай гадзіне сядае яшчэ адзін, гэтаксама выфарбаваны самалёт №29000. Едзе проста, мінае нас, а потым вяртаецца назад. Два тэхнікі з бразгатам цягнуць жалезныя калодкі чырвонага колеру пад колы самалёта. Пад'яздваюць трап. Да яго крочаць С.Шушкевіч з жонкаю і амэрыканскі пасол Д.Суорц. За імі сьляшаюцца зьмерзлыя дзяўчаты ў фальклёрных строях, на галовах — штучныя вяночкі. Нейкі дзядзька ў модная некалі ў Палітбюро шапцы-піражку нясе сьледам каравай.

Праз дальнія дзьверы ў хвасьце самалёта спускаюцца людзі, што суправаджаюць прэзыдэнта. Нечакана мізэрна выглядае амэрыканскі дзяржсакратар побач з ахоўнікамі баскетбольнага росту.

Сячэ ёдкі дождж. Камэры замежнікаў схаваныя ў пляставыя футаралі. Я чую над вухам «excuse me», і над плячом у мяне ўзьнікае вялікі фотааб'ектыў. Пачалося!

З цэнтральнага трапа спускаюцца 5—6 чалавек, а сьледам сыходзяць прэзыдэнт ЗША Біл Клінтан з Хілары. Сцэна прывітаньня (нас аддзяляе мэтраў 120, таму ня так добра відаць). Вельмі хутка дзяўчаты з караваем кідаюцца бегма прэч. Спадары Клінтан ды Шушкевіч крочаць да ганаровай варты. Афіцэр з шабляй у белых похвах рапартуе па-расейску, шыхт раве «здравия желаем, господин президент!» Гучыць амэрыканскі гімн, а потым «Мы, беларусы...»

Клінтан выглядае вельмі элегантна, ягоны плашч падобны, здаецца, да дырыжорскага фраку. Наш кіраўнік поплеч зь ім глядзіцца пажылым, лысаватым стомленым чалавекам у шэрым паліце. Мы стаім побач, за 12—15 мэтраў.

А потым — шалёная язда ў хвасьце эскорта. Машыны ідуць па абодвух пасах шашы. Абапал дарогі салютуюць жаўнеры ў спэцназаўскіх шлёмах. Рух цалкам перапынены. Уязджаем у горад. Люд валіць натоўпамі па тратуарах, аўтобусы ня ходзяць. На слупах «па-прыяцельску» вісяць побач амэрыканскія ды беларускія сьцягі. Ланцугі ачапленьня, асабліва на «круглым» пляцы. Сьнег счышчаны, абеліск ледзьве ня з мылам вымыты.

Я перакананы, што Б.Клінтану паведамілі аб Лі Харві Освальда (ён меў дачыненьне да забойства Дж.Кэнэдзі), які жыў у Менску, гуляў каля гэтага абеліска, купляў у гастраноме побач таннае віно... Захаваліся здымкі — Освальд непадалёк адсюль разам з жонкаю на беразе Сьвіслачы. Працаваў ён таксама недалёка — на заводзе «Гарызонт». Калі забілі Кэнэдзі, Клінтану было каля 17 гадоў.

А ўвогуле для журналістаў у Менску не было столькі цікавостак, як падчас пабыту амэрыканскага прэзыдэнта ў Маскве. У нас яму не дарылі ягонай жа статуэткі з саксафонам, ён ня граў на «саксе» сола пад акампанэмэнт раяля, нарэшце фірма «Чыквіта» не зафундавала кожнаму менчуку па банане — усё зьелі масквічы.

Сяргей АСТРАЎЦОЎ

Асабліва грунтоўна амэрыканскія спэцслужбы чамусьці абшуквалі фотакарэспандэнта газэты «Рэспубліка» Аляксандра Кушнера.

Ахова не драмала

(Пачатак на 1-й стар.)

Мікалай Ільлюк не пажадаў назваць колькасьць людзей, зь беларускага і амэрыканскага бакоў, якія забясьпечвалі ахову прэзыдэнта ЗША. Аднак зь іншых крыніцаў нам вядома, у прыватнасьці, што паўсюль, дзе Біл Клінтан зьяўляўся на публіцы, сядзелі амэрыканскія снайпэры — іх было «больш за 50 чалавек».

Дарэчы, усюды, дзе павінна была ступіць нага прэзыдэнта, шлях папярэдне правяралі два ЦРУшных сабакі.

У ноч перад візытам у амэрыканскую амбасаду і КДБ званілі ананімныя правакатары ды «папярэджвалі», што падчас наведаньня Клінтанам Курапатаў будуць нанесены два мінамётных ўдары. Аналягічныя званкі працягваліся і ў дзень візыту.

Не пашанцавала ў гэты дзень 50-гадоваму адстаўному падпалкоўніку Уладзімеру Пятрову, які прыехаў з Гомля ў Менск, каб паскардзіцца Клінтану на парушэньне ягоных правоў. А 10-й гадзіне раніцы падпалкоўнік запытаўся на вуліцы ў міліцыянта, ці прыехаў ужо прэзыдэнт і як яму зь ім сустрэцца ды пагаварыць. Міліцыянт паабяцаў наладзіць спатканьне і пасадзіў падпалкоўніка ў машыну, нібыта каб адвезьці да Клінтана. Так сп.Пятроў апынуўся ў Першамайскім РАУС, адкуль яго выпусьцілі толькі пасьля таго, як Клінтан зьехаў.

Мікола ГРЫНЯВІЦКІ

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Пошта

Апошняе інтэрвію?

Зусім не бяскрыўднай падалася шматлікім радыёслухачам і тэлегледачам Беларусі «гульня ў паддаўкі» паміж Кебічам і купкай журналісцкага начальства зь Белінфарма ды Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі.

Інтэрвіюваньне адбывалася ў службовым габінэце прэм'ера. Пытаньні да Вячаслава Францавіча ставіліся паводле расьпісанай па нотах намэнклятурнай араторыі і ўяўлялі нішто іншае, як партытуру дэзінфармацыі жыхароў сувэрэннай краіны. Дзіву даешся, як на такое пайшлі журналісты, ці ўсьведамлялі яны свой прафэсійны ды грамадзянскі абавязак перад шматмільённай аўдыторыяй суайчыньнікаў.

Адметна, што кола журналістаў, зь якімі прэм'ер набраўся мужнасьці спаткацца перад тэлекамэрай, звузілася да такіх убогіх памераў. Мабыць, з аднаго боку, роля падлявалаў ды алілуйшчыкаў ужо не падаецца ласым кавалкам, дзеля якога прафэсіяналы згодзяцца пэцкаць сваю рэпутацыю, а з другога — дэманстрацыя журналісцкага запалу, вострыя пытаньні, ад якіх Кебічу было б не па сабе, зусім не прадугледжваліся «пратаколам» наладжанага інтэрвію. У рэшце рэшт, на экране рэй вялі больш і менш вопытныя, але прафэсійныя прапагандысты-дэзінфарматары. Дзякаваць Богу, арэшак атрымаўся не такі цьвёрды, каб яго не змаглі раскусіць нават самыя даверлівыя беларусы.

Ян РЫМАШЭЎСКІ

На сходцы вэтэранаў абмяркоўваюць амэрыканскае кіно

У Горадні існуе клюб вэтэранаў, які штомесяц ладзіць сходы ў Доме афіцэраў. Сюды прыходзіць шмат адстаўнікоў Савецкай Арміі, якія й вядуць рэй. Пры гэтым клюб прэтэндуе на выключную ролю ў грамадзкім жыцьці горада.

Мне давялося трапіць на апошнюю сходку. Яе тэму вызначылі так: «Мы, час і сродкі масавай інфармацыі». Запрасілі журналістаў. Дарэчы, зарэгістравацца спрабаваў нават былы супрацоўнік закрытай пасьля жнівеньскага путчу гаркамаўскай газэткі «24 часа». Як сказаў кіраўнік клюба адстаўны палкоўнік Белікаў, ён «далёк от мысли устроить судилище над прессой — нет, будет откровенный, душевный разговор. Впервые мы пригласили собкоров, аж сердце радуется». Ва ўступным слове ён наракаў на жыцьцё, але гаварыў чамусьці пераважна пра Расею. Паскардзіўся, што газэта «Правда» выходзіць нерэгулярна, а па тэлевізары паказваюць спрэс амэрыканскае кіно.

Я — свой, я — немец!

Першым запрасілі выступіць прадстаўніка ўладаў — начальніка ўпраўленьня інфармацыі аблвыканкама сп.Лушнеўскага. Той, не мудрагелячы, пачаў апавядаць пра тэхналёгію выпуску раённых газэтаў. Але з залі закрычалі: «Мы нічога не разумеем, нам нецікава!» Начальнік не чакаў падобнай рэакцыі, стаў апраўдвацца з трыбуны: «Да я такой же, как вы, ветеран, читаю «Правду», «Мы и время»...»

Галоўнага рэдактара «Гродзенскай праўды» сп.Багіну таксама сустрэлі непрыхільна, а саму газэту — сьмеху варта! — абазвалі «бэнэзфаўскай».

Прадстаўнік газэты «Во славу Родины» паскардзіўся, што вэтэраны мала яе падпісваюць і па-ранейшаму аддаюць перавагу газэце «другога гасударства» — «Красной звезде». Ён заклікаў прысутных да актыўнасьці: «газета опубликует все, что напишете». Яго выслухалі больш-менш спакойна.

Вам рускім языком сказана!

Намесьнік галоўнага рэдактара абласнога тэлебачаньня сп.Задаля рызыкнуў выступіць на беларускай мове. Заля ажыла! «Мы не понимаем! — крычалі. — Гнать в шею! Он из БНФ! Националист!» Адзін разьюшаны вэтэран лямантаваў: «Вы же знали, что тут в основном русскоязычные собрались! Почему же по-русски не говорите?!» Спадар Задаля мусіў бараніцца: «Мне ўсё адно, хто тут. У нас усе беларускія грамадзяне. Я вас выдатна разумею, а калі вы ня ведаеце беларускай мовы — гэта вашая ўласная праблема».

Бурныя апладысмэнты

А потым пачалі выступаць самі вэтэраны. Гаворачы пра прэсу, гарадзенскіх журналістаў, яны спаборнічалі ў падборы азначэньняў кшталту «клевета, наглость, грубость, фальсификация». Падобныя выступы выклікалі шквал воплескаў. Палкоўнік Белікаў падахвочваў прамоўцаў словамі: «Раз уж душа развернулась, надо дать выступить всем! Раз в месяц собираемся!»

Таварыш Алексін умее выступаць — нездарма ж займае пасаду дыктара на футбольным стадыёне. Ды новага ён не сказаў нічога. Пажаліўся, што сёньня не пачуеш песьню «Выходила на берег Катюша», мімаходзь абазваў пісьменьнікаў Валкагонава ды Быкава «перевертышами». Ён таксама падзяліўся яшчэ двума асабістымі меркаваньнямі: «Америка дарит нам масло, от которого многие мчатся в туалет» ды «развалил скороспелый нобелевский лауреат величайшее в мире государство».

А вось тав.Цітоў папрасіў журналістаў: «Пожалуйста, откажитесь от мелкого шрифта, публикации читаются с трудом», — за што атрымаў ухвальныя воплескі з залі. Праўда, перад тым ён заклікаў даць адпор газэце «Пагоня».

Адзін з вэтэранаў выйшаў на трыбуну дзеля таго, каб трагічна паведаміць: «Глоба сказал: до 86-го года мы будем в дерьме». «До 96-го!» — хорам выправілі яго з залі. І запляскалі.

Абаронцы К.Маркса

Два прамоўцы — таварышы, калі не памыляюся, Фірштэйн і Хаўкін — баранілі камунізм. Першы зь іх абураўся: як гэта можна пісаць, што «Карл Маркс — иждевенец, паразит на теле Энгельса?!» А другі двойчы атрымаў воплескі за фразы: «Я верен партбилету и идеям коммунистической партии!», «И запомните: коммунисты — это люди, которые еще дадут о себе знать!».

Таварыш палкоўнік пра «настоящую свабоду»

А цяпер працытуем тав.Посахава, які сьціпла назваўся працаўніком аб'яднаньня «Хімвалакно» і прадстаўніком абласнога каардынацыйнага савета Народнага руху Беларусі. Ён сказаў: «Нам надо выдвинуть людей из толщи белорусского народа и привести их к власти. Из цехов, из колхозов, с заводов... «Гродненская правда» погрязла в мелкотемье, не имеет своего лица, журналистское мастерство понизилось... Мы за белорусские песни, за фольклор, но против того, чтобы людей снова вели (хто вёў?! — **У.К.**) железной рукой в будущее. По-настоящему свободной Белоруссия была в СССР, когда мы имели право свободно ездить на Черное море. Мы сейчас закабаленная страна. Создаются долларовые фонды для проведения выборов. Государственная измена!"

Тав.Посахаў умее добра гаварыць. Службу ён скончыў у палкоўніцкай папасе на пасадзе намесьніка начальніка паліт-адзьдзела (ці як яны апошнім часам называліся?). Каб не зьнікненьне СССР, ён мог бы разьлічваць на генэральскія лампасы.

Прэч эротыку ды рэкляму!

Апроч палітыкі, шмат гаварылі пра засільле на тэлеэкранах амэрыканскага кіно, у якім героі зазвычай — «злодзеі, прастытуткі і наркаманы». Удзельнікі схода, або, як яны самі вызначылі, «заняткаў з кіраўнікамі сродкаў масавай інфармацыі», прынялі зварот да «Астанкіна». У дакумэнце ганіцца тэлерэкляма ("Русский дом Селенга", деятельностью которого занимается прокуратура, пускает своих рекламных лебедей, когда ему заблагорассудится"), асабліва «Сьнікерса» ды «вкусной пищи для кошек и собак», а таксама эратычныя сцэны, якія нібыта «оскорбляют наших жен, сестер и матерей». Вэтэраны прапануюць стварыць цэнтр для барацьбы зь «некачественной» рэклямай.

Прысутныя вырашылі таксама лістоўна падтрымаць «в неравной и суровой борьбе» дэпутата ВС А.Лукашэнку.

Сябры клюба дамовіліся наступным разам абмеркаваць праблему занядбанага ваенна-патрыятычнага выхаваньня моладзі. Абавязкова будуць запрошаныя адпаведныя адказныя асобы. Заняткі адбудуцца напярэдадні 23 лютага — дня СА і ВМФ.

Уладзімер КУЗЬМІЧ,
афіцэр запасу

Мітрапаліт Філарэт супраць Яна Глябовіча

Яшчэ адна канфэсія ніяк ня знойдзе сабе мейсца ва ўжо падзеленым сьвеце

Генэральны сакратар Сусьветнага Саюза Рэфармацкіх цэркваў доктар Мілан Апачэнскі зьвярнуўся зь лістом да Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі С.Шушкевіча і да Мітрапаліта Філарэта з просьбаю разгледзець магчымасьць вяртаньня беларускім вернікам-рэфарматам Кальвінскага збору ў Заслаўі, які зараз праваслаўныя лічаць сваёй Спаса-Праабражэнскай царквой.

Адзін з асноўных гістарычных аргумэнтаў прыналежнасьці гэтае сьвятыні беларускім рэфарматам — Тэстамэнт Яна Глябовіча ад 28 ліпеня 1590 г. У ім гаворыцца, што «гэты збор і ўся фундацыя, мною наданая, мае быць навечна да Збору Эвангелічнага Віленскага далучаная. Або, калі хто з маіх сыноў або патомкаў маіх пры гэтай веры застаецца, тады мае права атрымаць у спадчыну гэты Збор і фундацыю на яго. Ён заўсёды і вечна з дапамогай і абаронай Божай мае абавязак абараняць вызнаньне і Збор Эвангелічны з канфэсіямі рэфармацкімі, гельвецкімі згодна, а не інакш. А для дзетак навучаньня нямала фундую, для міністраў і бакалаўраў, каб з таго карысталіся для выхаваньня добрасумленнасьці і прыстойнасьці».

У сваім адказе Мітрапаліт Філарэт адзначае, што «з разуменьнем ставіцца да адраджэньня ў Рэспубліцы Беларусь аднаго з накірункаў Рэфармацкага руху, што ўзьнік на нашых землях у другой палове XVI ст. Нам вядома, што дзейнасьць найбольш яркіх прадстаўнікоў Рэфармацкай царквы пакінула пэўны сьлед у гісторыі культуры беларускага грамадзтва». Але разам з тым паважаны Мітрапаліт Філарэт «з асаблівым пачуцьцём шкадаваньня і недаўменьня» гаворыць пра шматразовыя запатрабаваньні менскіх рэфарматаў пра вяртаньне ім Кальвінскага збору ў Заслаўі, які «на працягу больш ста пяцідзесяці гадоў належыць праваслаўным жыхарам гэтага горада». Праўда, крыху далей Мітрапаліт Філарэт згадвае і той факт, што Кальвінскі Збор належаў пэўны час каталікам — больш за дзьвесьце гадоў. Калі браць за аснову гэты аргумэнт, то сьвятыняй з большым правам маглі б сёньня карыстацца каталікі. Але праваслаўная царква, дзякуючы падтрымцы ўладаў, прысвоіла. Прычым Мітрапаліт Філарэт згадвае тут і грэка-каталікоў, якія быццам бы валодалі некалі Кальвінскім Зборам у Заслаўі, але потым мясцовая абшчына ўніятаў, па словах Філярэта, прыняла рашэньне «вернуться в ограду православной церкви».

Напрыканцы 80-х гадоў праваслаўныя жыхары горада хадайнічалі аб вяртаньні ім сьвятыні. «Заўважна, што ні адна з канфэсіяў у гэта пэрыяд не зьвярнулася з абгрунтаваньнем сваіх прэтэнзіяў на храм», — піша Філарэт. Між тым усім добра вядома, што тутэйшая творчая інтэлігенцыя была супраць вяртаньня Кальвінскага збору ў Заслаўі праваслаўнай царкве, бо тут месьціўся музэй рамёстваў.

Просьбы рэфарматаў зь Менску аб перадачы заслаўскага Кальвінскага збору, на думку Мітрапаліта Філарэта, «маюць у асноўным эмацыянальную падаплёку і не стасуюцца зь неабходнасьцю рэальнай і ўсебаковай ацэнкі гістарычных, сацыяльных, а таксама маральных аспэктаў гэтае справы». (Відаць, дзеяньні праваслаўнай іерархіі таксама маюць «эмацыянальную падаплёку», калі яна намагаецца захапіць грэка-каталіцкія сьвятыні, не зважаючы ні на што і ні на кога. На жаль, гэта якраз і вызначае ейны агрэсіўны кансэрватызм).

На ліст, які Генэральны сакратар Сусьветнага Саюза Рэфармацкіх цэркваў накіраваў С.Шушкевічу, напісаў адказ старшыня Савета па справах рэлігій пры Савеце Міністраў Беларусі А.Жыльскі. Нічога новага ў гэтым лісьце няма. Яшчэ адна канфэсія на Беларусі ніяк не знойдзе сабе мейсца ва ўжо падзеленым сьвеце. Правы большасьці задавальняюцца, а правы меншасьці — проста ігнаруюцца.

Згодна з заканадаўствам, менская абшчына рэфарматаў мае права «распаўсюджваць сваю дзейнасьць толькі на горад Менск», падкрэсьлівае сп.Жыльскі. А рэлігійная абшчына, замест таго, каб «вырашыць пытаньне пра культавы будынак у Менску, вылучыла прэтэнзіі на культавыя будынкі ў Заслаўі і вёсцы Кухцічы Узьдзенскага раёна Менскай вобл.». На мейсцы ж былога Збору ў Менску на вул.Інтэрнацыянальнай (былая Вялікая Зборавая) пабудаваны будынак пракуратуры Рэспублікі Беларусь. Рэфарматы просяць даць ім іншы пляц для будаўніцтва сваёй сьвятыні ў Менску, аднак гарадзкія ўлады марудзяць.

Як піша далей сп.Жыльскі, «у горадзе Заслаўі няма вернікаў-рэфарматаў. Ды і пастаноўка пытаньня пра перадачу гэтага будынка рэлігійнай абшчыне рэфармацкай царквы горада Менска неправамерная, яна выкліча незадаволенасьць праваслаўнага насельніцтва горада Заслаўя, бо іншых культавых будынкаў у іх няма». (Атрымліваецца, што «незадаволенасьць» вернікаў іншых канфэсіяў старшыню Савета па справах рэлігій не цікавіць). «Што ж тычыцца будынка ў вёсцы Кухцічы, то зараз мясцовыя ўлады маюць намер яго рэстаўраваць. Калі ў Узьдзенскім раёне будзе зарэгістраваны статут рэлігійнай абшчыны рэфармацкай царквы, то тады мясцовыя ўлады разгледзяць пытаньне пра культавы будынак ва ўстаноўленым законам парадку».

Як бачым, вельмі мала спадзяваньняў, што вернікі-рэфарматы пры цяперашніх уладах змогуць вярнуць хоць частку сваёй спадчыны.

Алесь ДАШЧЫНСКІ

Крызыс ёсьць крызыс

Надзвычай лёгка запэўніцца ў тым, што Беларусь знаходзіцца ў глыбокім эканамічным крызысе, ідучы па Менску.

Гарадзкія газэты ня раз пісалі, што існуе такая разумная машына, якая сама вызначае, наколькі сьветла на дварэ, ды самастойна ўключае і выключае ліхтары. Мяркуючы па тым, што ліхтары на некаторых менскіх вуліцах зіхацяць і ўдзень, аўтаматыка, відаць, зламалася, а на яе рамонт, вядома, няма грошай... Крызыс ёсьць крызыс.

Магдалена НЕПАКАЙ

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Сёньня

Сяргей ДУБАВЕЦ

Свая палітыка

Агульнае, але і справядлівае сьцьверджаньне: на Беларусі няма свае палітыкі.

Справядлівае, але ўжо даўно не канструктыўнае. З чаго пачынаецца свая палітыка — у чым лёгіка і пасьлядоўнасьць працэсу? Расея тут — асаблівы выпадак. Там ідзе пераражджэньне і расслаеньне савецкае палітыкі ў непрадказальнасьць — і яе я кранаць ня буду. Нам бліжэйшыя прыклады суседніх краінаў, якія ўжо набылі сваю палітыку. Досьвед Польшчы і Балтыйскіх краінаў дазваляе выбудаваць такую пасьлядоўнасьць:

1. Палітызацыя. «Падбухторшчыкі» выходзяць з падпольля, «заводзяць публіку» на масавых мерапрыемствах. У выніку абуджаюцца найбольш актыўныя ды самастойныя адзінкі народу, якія твораць суполкі, партыі, выбары. Паралельна пачынаецца другі працэс:

2. Паліталёгія. Друк запаўняе магутная хваля аналітычных тэкстаў, у якіх распрацоўваюцца аргументы і пастуляты ўласнае палітыкі, ідэалёгія, стратэгічныя праграмы. Зь першага і другога ўзьнікае:

3. Палітыка. Людзі, якія набылі вядомасьць у краі і маюць праграму разьвіцьця гэтага краю, урэшце становяцца кіраўнікамі краю ці ствараюць пазыцыю кіраўніка.

На Беларусі збой адбыўся ўжо на першым пункце. Начытаўшыся маскоўскай прэсы, наглядзеўшыся парляманцкіх спэктакляў ды тэлерэпартажаў з «блізкага замежжа», нашыя афіцыёзныя журналісты, нібы згаварыўшыся, запаўняюць друк, радыё і ТБ дылетанскімі развагамі пра тое, што «народ у нас залішне палітызаваны», «народ стаміўся ад палітыкі». Словам, палітызацыя — гэта кепска, давайце жыць праблемамі гараскопаў, кулінарыі ды іншых простых чалавечых уцехаў. Так створаны адмоўны стэрэатып палітызацыі, якая па-сапраўднаму на Беларусі яшчэ не пачыналася, не дала свайго карыснага выніку. Хаваць яе рана.

Людзі ўсё яшчэ ня бачаць пэрспэктывы і сябе ў ёй. Актыўны элемэнт народу яшчэ ня выйшаў на палітычны майдан. Ён усё яшчэ махае рукою. «Няма сэнсу. Усё адно ўсё вырашаць тыя — наверсе». Людзі ня вераць, што яны хоць штосьці могуць не ад расчараваньня, бо не спрабавалі, а па інэрцыі — як ня верылі і за савецкага часу. Уся палітызацыя прайшла для іх недзе на абшарах «необятной Родины» — Савецкага Саюзу. Нібыта ў нас, і ня ў нас. Між тым мысьленьне сябе ў сваіх межах, у сваёй краіне толькі пачынаецца. Магчыма, занадта мала «падбухторшчыкаў» выйшла ў нас з падпольля, бо мала іх там было.

Што да паліталёгіі, дык не навогул няма ніякай, «досужих размышлений», накшталт гэтых, хапае. Яшчэ больш дылетанцкага журналізму на тэму «давайце внесем ясность» і «паспрабуем разабрацца», якія надта падобны да факультатыва ў чарзе па танны хлеб — пагаманілі і разышліся. Гісторыкі пішуць эмацыйныя артыкулы, заходзячы з таго, «што мне люба, што ня люба». Статыстыкі пішуць на заказ. Між тым паліталёгія — гэта навука, аналіз, мэтад. Згадайце, як на мяжы 90-х чыталі мы балтыйскую прэсу, і колькі яшчэ спатрэбіцца часу, каб з гэткім жа захапленьнем мы пачалі чытаць сваю.

Пакуль гэты час у нас ёсьць.

Генэралы памыліліся

Экспэрты БЗВ пра сытуацыю ў войску

Інфармацыйна-аналітычная група Беларускага згуртаваньня вайскоўцаў праводзіць экспэртны аналіз сытуацыі ў войску. Улічваючы занепакоенасьць грамадзтва гэтай праблемай і права грамадзян мець праўдзівую інфармацыю пра становішча ва Ўзброеных Сілах, — частка матар'ялаў будзе перадавацца ў друк. Пункт погляду аўтараў аналізу не абавязкова супадае з афіцыйнай пазыцыяй БЗВ. У матар'яле, што публікуецца сёньня, ацэньваецца агульнае становішча войска.

Пры стварэньні Узброеных Сілаў Беларусі былі дапушчаныя тры прынцыповыя памылкі:

1. **палітычная** — не створанае нацыянальнае войска. Ва Ўзброеных Сілах, перадусім сярод афіцэраў, шмат выпадковых людзей, якія маюць сваяцкія і эканамічныя сувязі па-за межамі Беларусі, і служаць яны тут толькі з матар'яльных меркаваньняў. Гэтыя людзі ставяцца з абыякавасьцю, а многія — нават і варожа, да незалежнасьці і нацыянальнага адраджэньня Беларусі. Іх намаганьнямі сарваная магчымасьць вяртаньня на Бацькаўшчыну дзесяткаў тысячаў афіцэраў-беларусаў. Штучна тармозіцца разьвіцьцё нацыянальнага духу і патрыятызму ў войску.

2. **эканамічная** — не прынятыя да ўвагі эканамічныя магчымасьці Беларусі, якія дазваляюць сёньня мець войска колькасьцю 50—55 тыс. чалавек, ня болей. Створаная жабрацкая вайсковая ўстанова, якая ня мае фінансавых магчымасьцяў ня толькі актыўна разьвівацца, але і падтрымліваць на дастатковым узроўні сваю баяздольнасьць.

3. **апэратыўна-стратэгічная** — зробленыя захады да стварэньня войска, якое зьяўляецца падабенствам, «зрэзам» былых Узброеных Сілаў СССР з усімі шматлікімі структурамі, вялікай колькасьцю ўзораў узбраеньняў і складанай сыстэмаю забесьпячэньня. Структурна гэтае войска ўключае:

а) **Сухаземныя войскі:** армейскіх карпусоў(АК) — 3, асобных дывізіяў — 2 (у тым ліку адна паветрана-дэсантная). У складзе АК дзесяць асобных механізаваных брыгадаў (пастаяннай гатоўнасьці — 4), дывізіі складаюцца з 3—4 палкоў.

Колькасьць Сухаземных войскаў — 40—45 тыс. чалавек.

б) **Ваенна-Паветраныя Сілы,** што ўключаюць палкі:

— бамбардзіровачны — 1;
— штурмавыя — 3;
— зьнішчальныя — 3;
— баявыя верталётныя — 2;
— транспартны — 1.

Колькасьць ВПС — 15—16 тыс. чалавек

в) **Войскі СПА,** што ўключаюць:

— зэнітныя: дывізіі — 1, брыгады — 8, палкі — 14;
— радыётэхнічныя: брыгады — 2, полк — 1.

Колькасьць войск СПА — 13—14 тыс. чалавек;

г) **войскі цэнтральнага падначаленьня** (разьведка, РЭБ, сувязі, інжынэрныя, тылавыя, ВНУ і г.д.) — да 20 тыс. чалавек.

Агульная колькасьць Узброеных Сілаў да 95 тыс. чалавек, а з улікам служачых — да 110 тыс. чалавек. Захоўваецца ўстойлівая тэндэнцыя да захаваньня такой структуры войска пры магчымым — нязначным — зьмяншэньні яе колькасьці.

Гэтыя прынцыповыя памылкі прывялі да цэлага шэрагу негатыўных вынікаў у войску:

1. Значна зьнізіліся маральны дух і дысцыпліна, прычым захоўваецца тэндэнцыя да іх далейшага зьніжэньня. Пачаўся адток з войска найбольш падрыхтаваных афіцэраў, шмат каго стрымлівае толькі адсутнасьць жыльля. Расьце злачыннасьць, не ўдаецца спыніць рост дэзэрцірства, большасьць прызыўнікоў ставяцца да службы ў войску адмоўна, прэстыж яе катастрафічна зьнізіўся. Не скарачаецца колькасьць злоўжываньняў службовымі асобамі. Таму ня дзіва, што рэзка скарацілася колькасьць афіцэраў-беларусаў (асабліва старэйшага зьвяна), якія імкнуцца вярнуцца дамоў.

Меры, што прымае кіраўніцтва Узброеных Сілаў па ўмацаваньні дысцыпліны і маральнага духу, неэфектыўныя з прычыны аддаленасьці састарэлым формам работы зь людзьмі і ідэалягічным догмам, а таксама таму, што выхаваўчыя структуры складаюцца зь нядаўніх палітработнікаў, якім ужо ніхто ня верыць.

2. Значна абвастрылася праблема матар'яльна-тэхнічнага забесьпячэньня. Сродкаў катастрафічна не хапае, ды ўрэшце на такое войска і ўсяго бюджэту краіны будзе замала. Бракуе практычна ўсяго: гаруча-змазачных матар'ялаў, абмундураваньня, запчастак, боеприпасаў, сродкаў на рамонт казармаў, будаўніцтва жыльля і г.д. Рэзка зьніжаецца матар'яльны ўзровень жыцьця афіцэраў. Практычна вычарпаныя ўсе рэсурсы, назапашаныя яшчэ Беларускай ваеннай акругай.

Спробы палепшыць забесьпячэньне за кошт продажу ваенных гарадкоў і вайсковай маёмасьці, а таксама запатрабаваньне дадатковых сродкаў зь дзяржбюджэту беспэрспэктыўныя, становішча будзе пагаршацца.

3. Значна скарацілася баявая падрыхтоўка: няма сродкаў. Налёт часу ў авіяцыі дасягнуў таго мізэрнага ўзроўню, той крытычнае мяжы, за якімі — страта баяздольнасьці.

Два гады не праводзяць баявых стрэльбаў часткі ракетных войскаў і войскаў СПА. Рэзка абмежаваныя выдаткі на боеприпасы дзеля выкананьня стрэльбаў са стралковай і артылерыйскай зброі.

Кіраўніцтва войска, эканомячы сродкі на баявой падрыхтоўцы, замест актыўных формаў навучаньня (тактычных вучэньняў, манэўраў, маршаў) уводзіць трэніроўкі і вучэньні па картах ды макетах, што не дае патрэбнай вывучкі.

4. Неабдуманае захаваньне ў баявым складзе вялікай колькасьці ўзораў узбраеньня і тэхнікі прывяло да цяжкавырашальнай праблемы падтрыманьня іх баявой гатоўнасьці. Пастаўкі запчастак, асабліва да новай зброі, практычна спыніліся. Прамысловасьць Беларусі не выробляе нават мінімальнага асартымэнту зброі, а набываць такі набор узбраеньня і запчастак у іншых краінах немагчыма. Праблема ўзмацняецца тым, што вельмі цяжка падрыхтаваць усіх спэцыялістаў для абслугоўваньня такога арсэналу. Усё гэта непазьбежна прыводзіць да росту колькасьці няспраўнай зброі: гэты працэс пачаўся і прагрэсуе. Спыніць яго можна толькі скарачэньнем колькасьці ўзораў баявой тэхнікі, але гэта вымагае карэннай ломкі структуры Узброеных Сілаў, да чаго генэралітэт псыхалягічна не гатовы.

Такім чынам, відавочна, што вялікія памылкі, дапушчаныя пры стварэньні Узброеных Сілаў, прывялі да катастрафічнага зьніжэньня баяздольнасьці войска, і гэтае зьніжэньне будзе працягвацца.

Выйсьце адно — карэннае рэфармаваньне Узброеных Сілаў з мэтай стварэньня

— кампактнага (да 50 тыс. чалавек),
— структурна простага (з брыгадаў і палкоў),
— насычанага аптымальна неабходнай колькасьцю ўзораў узбраеньня (па 2—4 стралковага, артылерыйскага, авіяцыйнага, бронетанкавага і сродкаў СПА),
— нацыянальнага па духу войска.

Інфармацыйна-аналітычная група БЗВ

Гарадзенскія сюжэты

Дзень у стылі грызайль

31-е сьнежня

Дзень — нібы карціна ў тэхніцы грызайль. Шэрыя панылыя адценьні. Дождж упарта крэсьліць шыбу, быццам хоча штосьці нагрэзаць. Адлюстраваць сёньняшні па-будзёнаму сьвяточны дзень. За вакном мітусьліва пакрочыла кабета пад чорным мужчынскім парасонам. Людзі апранутыя занадта па-зімоваму. Усе сьпяшаюцца. Дождж. Адліга. Сьнег сагнала амаль дашчэнту. Сёньня ўначы пад стрэлы шампанскага настане Новы год.

Сабака на сене

Каля абменных пунктаў — купкі валютчыкаў з каменнымі тварамі. Ажыятацыя. Амаль увесь сьнежань банкаўскія бюры валюту адно скуплялі, продажу не было. А пасьля каталіцкіх Калядаў нават і скупляць перасталі. Адным словам — ні сабе, ні людзям. Хоць на цвік прыпалі сваю дзейсьціздольнасьць. Або зьвярніся да мянялаў, сярод якіх шнырэць пераапранутыя міліцыянты, гатовыя кожнага аштрафаваць на мільён.

Вуліца

Звычайныя чорна-белыя афішы паведамляюць пра экзатычных гастралёраў: «Гіпнатызёр Артур Фэрара». «Заклінальнік зьмеяў Ігар Міхалёў»... На пляцы ў прыватнай краме зь вялікім фірмовым знакам «Ford» (бясплатная рэклама!) выбітая вялікая шыба. Сьляпы квадрат вакна часова затулілі савецкім плякатам «Мир, труд, май!». Крама месьціцца ў ніжнім паверсе колішняга палаца, здаецца, Пацаў. Але пра гэта, бадай, ніхто сёньня ня ведае. Амаль нікому невядома, што некалі пляц называўся Старым Рынкам. Дэпутаты «з рыпам» пагадзіліся пераназваць некалькі вуліцаў, але пляц застаўся Савецкім.

Бібліятэка

Дзіўны пляц! Побач з магнацкім палацам — чырвонае цэглы былы купецкі дом зь дзьвюма мадэрновымі вежкамі, вельмі падобны да гарадзкой сінагогі. На мурох бронзавыя дошкі, якія нагадваюць пра 19-ы і 39-ы. Абыраныя рабочыя ў кепках з узьнятымі пудовымі кулакамі. Усярэдзіне сьвіціна вецер. Стуль эвакуявалі зборы бібліятэкі імя акадэміка Карскага. Пра іх яшчэ нагадвае паперка на разьбяных дзьвярах распродаж сыісаных беларускіх кніжак. За капейкі. Камяніца ў аварыйным стане.

Касьцёл

Насупраць аграмаднага касьцёла (на мураваных сходах Хрыстос у цярновым вянку сагнуўся пад цяжарам каменнага крыжа) сьмярдзючая падзямная прыбіральня. Да Савецкаў яе тут, вядома ж, не было. У касьцёле па нядзелях адбываюцца беларускія набажэнствы. Кажуць, прыгожа (нібыта лепш за польскі) сьпявае жаночы хор. За мурам, у былым езуіцкім калегіюме, жывуць «уркі». Турма. Калі стаіш ва ўнутраным дворыку паблізу біскупскай курыі, угары бачныя вялікія спружыны калючага дроту. Ксяндзы наведваюць злачынцаў дзеля споведзі.

Працяг на стар. 8

ПБТ ЭМАЛЬ
Афіцыйны дылер «УКРЛАКОФАРБА»
прапануе ў неабмежаванай колькасьці
лакі, эмалі, фарбы, грунтоўкі, шпаклёўкі, клей
Масква, вул. Планетная, 26 (мэтро «Дынама»).
Для карэспандэнцыі: 129010, Масква, а/с 84.
Тэлефон: (095) 155-9012, 152-8196.
Тэлефакс: (095) 151-5908.

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Магілёў мог стаць сталіцай...

Дом урада ў Магілёве будавалі ліхаманкава — на гэта было адведзена толькі два гады. Ідэяй «фарсаваньня тэмпаў пераезду» урадавых структур зь Менску ў Магілёў прасякнутыя стэнаграмы розных паседжаньняў і афіцыйныя дакумэнты 1938—1939 гг. За любой затрымкай бачылася «шкодніцкая і дывэрсійная дзейнасьць ворагаў народа». Усе павінны былі ўсьвядоміць: дата пераносу сталіцы Савецкай Беларусі — лістапад 1939 г.

Сталіца неахвотна пакідала Менск, а ў горад уліваліся новыя і новыя хвалі сталінскіх войскаў. Ім перадавалася фактычна ўсё, нават Дом ураду, нават былы будынак Акадэміі Навук БССР. Менск ператвараўся ў прыфрантавы горад. І няхай Другая сусьветная вайна яшчэ не пачалася, няхай Красная армія 17 верасьня яшчэ не перайшла польскую мяжу, але 19 красавіка 1938 г., калі прымалася Пастанова ЦК ВКП(б) аб перавозе сталіцы зь Менску ў Магілёў, Расея ўжо рыхтавалася да перадзелу сьвету.

А ў Менску сакратар ЦК КПБ П.Панамарэнка выгаворваў прэтэнзіі Масквы сваім падначаленым: «У груньце ўсіх бедаў ляжыць адное — палітычная недаацэнка народна-гаспадарчага і абароннага значэньня своечасовага пераводу сталіцы Беларусі з г.Мінска ў г.Магілёў. Нашыя наркамы з гэтаю праблемаю па-сур'ёзнаму не лічыліся. <...> Гэта тычыцца ўсіх наркамаў, за выняткам тых, што маюць посьпехі, але такіх усіх няшмат».

Бадай, толькі НКВД «па-сапраўднаму» паставіўся да «заданьня партыі». Падрыхтаваўшыся раней за ўсіх да пераезду, НКВД нават запрапанаваў іншым ведамствам дапамогу «сваёй» працоўнай сілай. Словы таго ж Панамарэнкі: «Пытаньне працоўнай

сілы. Тут ніякіх складанасьцяў няма: таварыш Цанава ўнёс прапанову, якая вычэрпвае ўсе патрэбы, прычым ня проста ў фізычных адзінках, а сьпецыялістаў». Што гэта былі за «фізычныя адзінкі», добра вядома — тысячы зьняволеных мусілі ажыцьцяўляць яшчэ адну «маштабовую» ідэю камуністаў. Таму выонова Панамарэнкі гучыць лягічна: «Для нас пытаньне працоўнай сілы не асноўнае і не галоўнае. Мы гэтае пытаньне вырашаем зь вялікай лёгкасьцю». Нездарма ж сам Цанава быў уключаны ва ўрадавую камісію па справах пераезду.

Будаўніцтва ў Магілёве мела сапраўдны бальшавіцкі размах. Што была сталіца ў разуменьні акупацыйных чыноўнікаў? Вось першыя пазыцыі будаўнічай праграмы:

1. Дом ураду.
2. Гараж ураду.
3. Жылы дом НКВД БССР.
4. Жылы дом Саветаў на 75 кв.
5. Дом НКВД БССР (адм.).

Карныя структуры НКВД—КГБ адхапілі ня толькі важнейшыя будынкі ў Магілёве, але й ільвіную долю грошай, адведзеных на перавод сталіцы, — 11,5 млн.руб. (Параўнайце: на ўсю ахову здароўя ў рэспубліцы было выдаткавана 4 млн. руб., на ўсю адукацыю — 6,325 млн. руб., на ўсю будаўнічую індустрыю — 6,41 млн. руб...) Не маглі не паклапаціцца пра сябе савецкія ўрадоўцы: у Тлумачальную запіску да Пляна пераводу сталіцы заносіцца пункт №3 аб «будаўніцтве дачнага пасёлка... дзеля адлачынку стаханаўцаў прамысловасьці ды партыйна-савецкага актыву». Ну й, натуральна, быў заплянаваны помнік Леніну. «Па мастацтве» — так называецца разьдзел, які прадугледжвае «канчатковую ўстаноўку помніка Леніну».

Але хаўрус паміж Сталіным і Гітлерам прывёў да імклівага паскарэньня катастрафічных працэсаў у Эўропе. Другая сусьветная вайна на першым этапе перанесла савецкую мяжу далей на захад, Менск апынуўся ў цэнтры акупаванай камуністамі Беларусі, часова ператварыўся ў тылавы горад, таму адпала неабходнасьць пераносіць адміністрацыйны цэнтар БССР. 14 кастрычніка 1939 г. зьявілася Пастанова ЦК КПБ з фармулёўкаю: «Прасіць ЦК ВКП(б) перагледзець рашэньне ад 19.04.1938 г. аб пераводзе сталіцы з г.Мінска ў г.Магілёў, пакінуўшы сталіцаю БССР г.Мінск».

Да гэтага моманту ў Магілёве было ўжо шмат чаго пабудавана з прыведзенага сьпісу. Дом ураду ўзводзіўся па праекце Язэпа Лангбарда. Таго самага, што ў 1930—34 гг. ажыцьцявіў будаўніцтва помніка сусьветнае вартасьці — Дома ўраду ў Менску. Ідэя пераемнасьці патрабавала ад магілёўскага Дома ўраду хоць нейкага падабенства зь менскім. Але менскі будынак меў дастаткова выразныя рысы функцыяналізму. З узмацненьнем таталітарнага рэжыму пад забарону трапілі і экспэрымэнты ў архітэктуры. Лангбард робіць магілёўскі Дом ураду менш рэльефным, але шматаб'ёмнасьць ды

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ (большевиков) БЕЛОРУССИИ — СТРОГО СЕКРЕТНО

ПРОТОКОЛ

заседания Бюро ЦК КП(б)Б № 13 п. 4 от 14/X-1939 г.

СЛУШАЛИ:

О столице Белорусской ССР.

ПОСТАНОВИЛИ:

1. Просить ЦК ВКП(б) пересмотреть решение от 19.IV-1938 г. о переводе столицы из г.Минска в г.Могилев, оставив столицей БССР г. Минск.

2. В соответствии с решением вопроса об оставлении столицы БССР в г.Минске просить ЦК ВКП(б):

а) разрешить использование построенных в г.Могилеве зданий для разгрузки г.Минска, необходимых особенно в связи с переводом Белорусского Особого Военного Округа в г.Минск:

б) отменить решение СНК СССР от 5.IX-39 г. о не сдаче войсковой части БОВО помещений и сооружений в г.Минске – Дома Правительства, быв.здания Академии Наук БССР, 3-го и 2-го Дома Советов, быв.2-й гостиницы, общежития Облстройтреста

в) перевести в г.Смоленск для размещения в освобождаемом здании штаба БОВО техникум связи и дорожный техникум, предоставив освобождаемое этими учебными заведениями здания штабу БОВО.

3. Поручить СНК БССР составить план размещения учреждений штаба БОВО в г.Минске, наметив список переселяемых для этого в г.Могилев организаций, учреждений и учебных заведений.

4. Просить разрешения ЦК ВКП(б) о переносе строительства дома ЦК КП(б)Б и не начатых жилых домов наркоматов из г.Могилева в г.Минск.

Пономаренко

пірамідальнасьць кампазыцыі відавочна запазычаныя зь першага, менскага праэкту.

Затое будынак насупраць магілёўскага Дома ўраду, праз плошчу, той, што мусіў стаць рэзыдэнцыяй НКВД, пабудаваны ў зусім іншай стылістыцы, што, зрэшты, прыйшлося даспадобы імпэрскай адміністрацыі. Афіцыёзным стылем стала эаклясыка ў яе дысцыплінарнай, таталітарнай праяве. Будаўніцтва (хоць і ў адным часе) настолькі розных гмахаў на адной плошчы не дазволіла стварыць арганічнага ансамблю пляца. Але й сёньняшні Дом Саветаў у Магілёве (менавіта ён і будаваўся як Дом ураду) засьведчвае руку майстра і зьяўляецца выдатным помнікам надднястроўскага горада. А помнік Леніну паставілі толькі ў 1958 г.

Што ж прымусіла старажытны беларускі горад, які вызначаўся сваім праваслаўным барока і самай прыгожай на Беларусі ратушаю, апынуцца ў віры ўсіх гэтых падзей? Рэч у тым, што ў гэтым выпадку пра сталіцу мы можам гаварыць даволі ўмоўна. Як у Менску, так і ў Магілёве будаваліся рэзыдэнцыі акупацыйных уладаў, палацы генэрал-губэрнатараў, з адлаведным часу канструктывісцкім абліччам.

Уласна праблема сталіцы выявілася для Беларусі мэтафізычна невырашальнаю. На пачатку XX ст. можна было «выбіраць»: культурны цэнтар — Вільня; з крытэрыяў геаграфічнага, транспартнага (чыгуначы вузел) ды банкаўскага — Менск; паводле прамысловага патэнцыялу — Віцебск... Стваральнікі БНР пайшлі па шляху тэрытарыяльнай цэльнасьці і кампрамісу паміж рознакультурна арыентаванымі беларускімі плынямі: яны абвесьцілі сталіцаю Менск. БССР — супрацьвага БНР — прэтэндавала на яе спадчыну і таму, стварыўшыся ў Смаленску, перанесла сваю рэзыдэнцыю таксама ў Менск. «Магілёўскі праект» — гэта толькі адна з праяваў аўтарытарызму, але зусім ня вынік дзяржаўнага будаўніцтва.

Як можна было б азначыць наступствы рэальнага пераносу адміністрацыйнага цэнтра ў Магілёў? Нейкі прагнастычны аналіз магчымы толькі з пункту погляду агульнанацыянальнага. Зусім верагодна, што быў бы парушаны рэгіянальны балянс, які сёньня можа падтрымліваць Менск. Паваенная хваля перасяленцаў з аграрнага захаду Беларусі склала палову сёньняшніх насельнікаў сталіцы. Але ж і за «сталічнасьць» Менск заплаціў шмат. Стаўшы горадам надрэгіянальным, ён страціў сваю адметную чароўнасьць і ўтульнасьць, разарваўшы арганічную сувязь з навакольлямі. І надзвычай шкада было б гэтаксама страціць легендарны надднястроўскі горад.

Усе гэтыя разважаньні заводзяць далей у глыб праектаў: ад Магілёва да Менска, потым... хіба да Навагрудка; ад магілёўскага Дома Саветаў да менскага Дома ўраду. У такім разе і дэмантаж помніка Леніну перад Домам ураду ў Менску — вяртаньне да праекта. Напачатку Леніна там не было. Аўтар запраектаваў на ўзроўні трэцяга паверха галерэю паміж двума флангавымі крыламі будынка. Утвараўся дворык, а сам Дом урада рабіўся крыху менш манумэнтальным, затое больш цывільным. Значыцца, дэмантаж помніка Леніну будзе вяртаньнем да сапраўднае сутнасьці, у тым ліку і архітэктурнай...

А сёньня мы ствараем новую сытуацыю, раскладкі зусім іншыя і даводзіцца гаварыць ужо пра новую сталіцу.

Алег ДЗЯРНОВІЧ

Рэдакцыя выказвае падзяку Нацыянальнаму архіву Беларусі за магчымасьць пазнаёміцца з дакумэнтамі па гэтай тэме.

Намэнклятурныя цені ў Нясьвіжскім замку

Пачуцьцё няёмкасьці за ўчынены двухдзённы спэктакаль ды глыбокую расчараванасьць зьведалі шматлікія ўдзельнікі ўстаноўчай канфэрэнцыі міжнароднага фонду «Нясьвіж», калі на першыя кіраўнічыя ролі трапіла нязломная мясцовая намэнклятура.

Мейсца прэзыдэнта заняў былы першы сакратар райкаму КПБ Ул.Дражын, які да сябе ў каманду тут жа паклікаў з залі свайго сябра — старшыню калгаса М.Саляніка. На пасаду адказнага сакратара знайшлі «добрасумленную выканаўцу» з апарату райвыканкама. Амаль такога ж кшталту атрымалася і рэвізійная камісія.

Поўны канфуз адбыўся, калі ўзначаліць рэўкамісію прапанавалі спадарыні Шышыгінай, мясцовай настаўніцы, аўтарцы кніжак пра мінулае Нясьвіжа, апякунцы самадзейных народных талентаў. Клаўдзя Якаўлеўна выказала рашучы самаадвод, была шчыра зьдзіўленая такой прапановаю, здалося, нават прыняла тое за абразу. «Я ніякіх стасункаў ня мела зь фінансава-гаспадарчымі справамі, — сумеўшыся, сказала яна. — Я даўно займаюся краязнаўствам, усю душу аддаю творчасьці і толькі гэтым хачу быць карысная Нясьвіжу».

Апроч канфузу, у спэктакаль, што ладзіўся ў замку, была закладзеная і сапраўдная інтрыга-сэнсацыя, мабыць, дзеля спажывы шматлікіх журналістаў. Рэч у тым, што ў баку ад заснаваньня фонду апынуўся пробашч Нясьвіжскага касьцёла, доктар права Генрык Акалатовіч, чалавек, які шчыра і пасьлядоўна апякуецца спадчынай Нясьвіжа. Ня варта казаць пра велізарны ўплыў ягонай асобы на мясцовае насельніцтва, на псыхалягічны, сямейна-пабытовы ды грамадзкі клімат у горадзе і раёне. Аднак невясёлая гісторыя стасункаў сьвятара зь мясцовай пракамуністычнай адміністрацыяй зрабіла немагчымым ягонае супрацоўніцтва ў арганізацыі фонду «Нясьвіж». Гэта ён далікатна заначыў у наладжаным для ўдзельнікаў канфэрэнцыі касьцельным казаньні (дарэчы, на сьпеўнай беларускай мове), а таксама ў мульты-ўлётцы. Ён не зьявіўся ў замку ні ў першы дзень, ні назаўтра і, натуральна, не ўвайшоў нават у раду фонду.

Удзельнікі канфэрэнцыі былі нямала зьдзіўленыя зладжаным і майстэрскім выкананьнем «салаўіных партый» галоўнымі арганізатарамі чыннага фонду — шаноўным сп.Мальдзісам і нам. міністра культуры сп.Гілепам. Рэпрэзэнтуючы прэзыдэнта і ягоных памочнікаў, абодва не шкадавалі эпітэтаў, узносячы кожнага да вяршыняў эўрапейскае славы і ўсеагульнага прызнаньня. Пасьля, па просьбе журналістаў, гэткая пазыцыя была патлумачаная адсутнасьцю альтэрнатывы.

Невядома, ці хопіць «дыпляматыі» ў тых жа А.Мальдзіса і У.Гілепа, каб сваю згоду на абрачьне ганаровым прэзыдэнтам пацьвердзіў адзін з нашчадкаў нясьвіжскіх князёў ардынат Антоніа Радзівіл, які жыве ў Вялікабрытаніі. Палярэдняя згода нібыта ёсьць, і прысутныя адзінадушна аддалі яму свае галасы. Аднак ці захоча ардынат стаяць побач зь «першым камуністам» раёна, пытаньне пакуль што адкрытае.

З чаго мяркуе пачаць сваю працу сьвежаспечаны фонд «Нясьвіж»? Прагучала некалькі прапановаў. Самаю актуальнаю падалася, бадай, такая: насьпела неабходнасьць арганізаваць ахову на тэрыторыі гістарычнага запаведніка, захлiснутага хваляю масавага вандалізму. Зьдзіраюць элемэнты дэкору на архітэктурных і іншых збудаваньнях, крадуць бронзу, ніштачаць каштоўныя дрэвы знакамітага парку. Разбураюцца падмуркі гістарычных будынкаў, бо «савецкай сыстэмай гаспадараньня» парушаны гідралягічны рэжым прыазёрнай зоны, з-за чаго, напрыклад, узьнікла пагроза ўнікальнаму фамільнаму склепу ў сутарэньнях касьцёла.

Новы «неганаровы» прэзыдэнт падтрымаў прапанову наладзіць такую ахову. Цяпер, падобна, ён будзе змагацца з самім сабой. Дай Бог яму шчырасьці на новай ніве.

Віталь ПРОШЧА

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Архіў

Тайная паліцыя дакладае...

Слова «жандар» звычайна выклікае стандартныя асацыяцыі: жорсткі кат, царскі апрычнік, верны пёс самадзяржаўя.

III Адзьдзяленьне Асабістай Яго Імпэратарскай Вялікасьці канцыляры ўзьнікла ў 1826 г. З гэтага часу ваенна-бюракратычная сыстэма, створаная Пятром І, стала хутка трансфармавацца ў ваенна-паліцэйска-бюракратычную. Роля палітычнай паліцыі ўзмацнілася надзвычайна. Афіцэры корпуса жандараў, прыстаўленага да III Адзьдзяленьня, мелі права выключнага кантролю за ўсімі сфэрамі жыцьця. А галоўны начальнік палітычнага вышуку — шэф корпуса жандараў і III Адзьдзяленьня — стаў асобаю, найболыш набліжанаю да імпэратара.

Час знаходжаньня на гэтай пасадзе графа Пятра Андрэевіча Шувалава расцэньваецца гісторыкамі як восем гадоў жандарскай дыктатуры. У 1866—1874гг. П.Шувалаў меў неабмежаваны ўплыў на Аляксандра II. Нездарма яго пры двары называлі віцэ-імпэратарам. Усемагутны шэф жандараў пастаянна казаў цару пра задумкі страшных ніґілістаў і стараўся пераканаць яго, што толькі дзякуючы дзейнасьці III Адзьдзяленьня жыцьцю імпэратара нічога не пагражае.

Граф П.Шувалаў — фігура каларытная. Выдатны расейскі мысьліцель, дыплямат і паэт Ф.І.Цютчаў характарызаваў яго так: «Пётр па мянушцы чацьвёрты, Аракчэеў жа другі». На адным з паседжаньняў Савета міністраў Шувалаў аб'явіў, што яму, як начальніку тайнай паліцыі, лепш за ўсё вядомы сапраўдны твар кожнай асобы, і запатрабаваў прадаставіць яму права зваьняць па ягоным уласным жаданьні чыноўнікаў усіх ведамстваў. Такое патрабаваньне падалося царскім міністрам занадта крутым, нават напалохала, і яны адмовілі. Не вельмі песьцiў Шувалаў і паліцэйскіх агентаў, не саромеючыся называў іх: «Мои скоты».

Натуральна, што не абышлі ўвагаю «блакітныя мундзіры» — менавіта так часта называлі жандараў праз колеру формы — і Беларусь. Асабліва «потрудились» яны на беларускіх землях у гады паўстаньня 1863—1864 гг. Але і пасьля палітычны вышук на доўгія дзесяцігоддзі, а можна сказаць, і да сёньняшняга дня, вызначаў і вызначае палітычны твар Беларусі. І ня важна, як яны пры гэтым называюцца, — III Адзьдзяленьне ці НКВД, дэфэнзыва ці КДБ...

Да гэтага часу дасьледчыкі падыходзілі да архіваў III Аддзяленьня пераважна як да матар'ялаў па гісторыі рэвалюцыйнага руху. Але ня толькі палітычныя справы, сапраўдныя ці не, мелі мейсца ў жандарскай практыцы. У сваім жаданьні кантраляваць усе бакі жыцьця III Аддзяленьне ўмешвалася ва ўсё, куды толькі магчыма было ўмяшацца.

Пачытайце вось гэты архіўны дакумэнт — рапарт жандарскага падпалкоўніка з Магілёва. Тут, апрача іншага, ёсьць цікавыя зьвесткі пра тое, як гаспадарылі на нашай зямлі «образованные русские».

Андрэй КІШТЫМАЎ,
гісторык

Секретно
Могилевского жандармского
штаб-офицера
12 августа 1867 г. №80
В г.Могилев на Днепре.

Господину управляющему III Отделением Собственной Его Императорского Величества канцелярии.

О старых столбовых дорогах в Белоруссии и об истреблении лесов.

В Белоруссии сохранился единственный памятник русской старины, это большие столбовые дороги, обсаженные громадной величины плакучими березами, современными Екатерине Великой. Величественные деревья эти не принадлежат здешней фауне, но перенесены сюда с другой почвы. Часть этих дорог осталась почтовыми трактами доныне и состоит в ведении казны, а другая, вследствие сооружения шоссейных и железных дорог, служит только для движения купеческих караванов и перешла в частную собственность. Правительство, однако же, оберегает и сии последние дороги наравне с казенными, хотя за порчу на них дерев и не назначило штрафа по 1 руб. серебром за дерево, как на дорогах первой категории. Даже невежественная рука белорусского крестьянина пощадила эти народные памятники древности, и сами польские землевладельцы не смели коснуться их святотатственным топором.

Между тем, рука образованного русского помещика, недавно здесь появившегося, успела уже посягнуть на этот памятник, из видов корысти.

В Могилевском уезде есть имение Любуж, купленное недавно, на ссудные деньги, от помещика Солтана состоящим для особых поручений при Главном начальнике Северо-Западного края полковником генерального штаба Александром Федоровичем Бартоломеем. Первым делом нового владельца, не живущего в имении, но помышляющего, как бы поболее извлечь из доставшегося ему даром имения, — было продать смологонам из Чернигова всю кору с берез старой дороги, проходящей через имение его на протяжении пяти верст. Смолопромышленники исполнили эту операцию с неслыханным варварством: они ободрали всю кору с деревьев до белого ствола, от самой макушки до подошвы, саженей на 6 или на 7 в высоту, так что глядя на эти вековые деревья, долженствующие теперь усохнуть и пойти на дрова, возмущается всякое человеческое чувство. «Вот какие варварства делают новые русские хозяева», — говорят лица польского происхождения, обязанные продавать имения свои русским.

Описанную выше операцию видел волостной старшина и донес о ней становому приставу, тот в свою очередь исправнику, и пока длилась вся эта рутинная формальность и исправник съехал на место, — все уже было кончено: деревья погибли.

Полковник Бартоломей, узнав о приезде исправника, сам был у губернатора и пренаивно сознался, что продал деревья, наравне со своей лесной дачей, считая их своей собственностью. Он боялся одного только, чтобы с него не потребовали штрафа по 1 руб. серебром за дерево, но губернатор успокоил его на этот счет совершенно.

Вообще, истребление лесов в Могилевской губернии производится в ужасных размерах. В торговые дни города запружены телегами с дровами, бревнами, балками, брусьями, обручами, дубовой и липовой корою. Все это продается за бесценок и каждым почти домовладельцем покупается без особой надобности, потому только, что дешево. Видя весь этот лес, наваленный пред дворами и на дорогах, в городах и селениях, и встречая в базарные дни длинные вереницы возов, тянущихся по всем направлениям к городам с лесом, до того еще сырым, что с него буквально течет еще сок, невольно надобно придти к убеждению, что крестьянин выехал на рынок проржиком, с одним только топором, и по дороге заехал в лес за товаром. В особенности безжалостно истребляются здесь липа и дуб.

Конец этому мог бы положить особый контроль со стороны местной полиции, которой не следовало бы впускать в города крестьян с лесом без предъявления ими билетов от волостных старшин или владельцев лесов на право порубки и продажи.

Обо всем этом имею честь представить на благоуважение вашего превосходительства.

Зьбігнеў СЬВЕНХ

Закляцьце Казімера Ягайлавіча

Пачатак у №№1,2

Летапісцы пасьля занатуюць факт, што біскуп Бэнэдыкт Война моцна хварэў і ўжо 2 красавіка 1615 г., у прадчуваньні хуткае сьмерці, склаў у Варшаве тэстамэнт. Амаль усе свае грошы і нерухомую маёмасьць ён адпісаў «на ўзбагачэньне аздобаў катэдральнага касьцёла ды на набыцьцё касьцельнага начыньня». Удзячная капітула зьмясьціла на калоне за амбонам пасьмяротны надпіс з ухваленьнем дабрачыннасьці ды заслугаў гэтага біскупа: «Пачэсны прыклад духоўнага і сэнатарскага чыну, кіраваў ён касьцёлам 15 гадоў. Шмат касьцёлаў з рук ерэтыкаў вырваў, аднавіў пашану сьв.Казімеру і цела ягонае ў лепшым месцы паклаў. Айчыне парадай, клопатам і руплівасьцю сваёй дапамагаў. Выехаўшы ў Італію на лекі, памёр у Падуі 22 кастрычніка 1615 года». Да таго ж капітула перанесла ягоныя парэшткі ў Вільню і пахавала ў скляпеньнях Катэдры.

А цяпер пераходзім да апісаньня, бадай, найважнейшага ў гэтай аповесьці. Усё, пра што расказваецца, мае дачыненьне непасрэдна да Каралеўскай капліцы, ад якой бярэ пачатак наш аповед. **НАСТУПНІК БЭНЭДЫКТА ВОЙНЫ, БІСКУП ЯЎСТАХ ВАЛОВІЧ**, узяўся аднавіць і аздобіць Каралеўскую капліцу, у якой раней спачываў сьв.Казімер, і даручыў кіраўніцтва работамі Пётру Данкерсу, знакамітаму архітэктару і мастаку, які, па даручэньні караля Жыгімонта III Вазы, надаў новы выгляд капліцы сьв.Казімера, або новай Каралеўскай капліцы. Сьведка тых падзей Загорскі пісаў: «Першапачатковая Каралеўская капліца, у якой былі пахаваныя князь Аляксандар і дзьве каралевы і дзе адразу ж пасьля сьмерці былі зьмешчаныя парэшткі сьв.Казімера, не адпавядала свайму прызначэньню, бо была цесная, цёмная і месьцілася занадта далёка ад вялікага алтара».

Кароль Жыгімонт III вырашыў пабудаваць новую, больш велікапышную Каралеўскую капліцу і выбраў для яе мейсца ў паўднёвым нэфе насупраць Вялікага алтара з боку Ніжняга замку. За сучаснай капліцай Марыі Магдалены, куды пакладаліся труны біскупаў, на пачатку XVII ст. была невялікая каплічка, фундаваная біскупам князем Паўлам Гальшанскім. Пазьней яна перайшла ва ўласнасьць канцлера Льва Сапегі, а потым ён **перадаў яе біскупу Яўстаху Валовічу.** За тою капліцай яшчэ заставалася вольнае мейсца, да ўсяго ж з таго боку былі дзьверы, праз якія кароль і ягоная дружына ўваходзілі ў касьцёл. Менавіта гэтае мейсца **выбраў Жыгімонт Ваза для новай Каралеўскай капліцы.** Дамовіўшыся зь біскупам Валовічам, ён прывілеем ад 8 сакавіка 1624 г. **перадаў яму ва ўласнасьць старую Каралеўскую капліцу.** Праўда, Загорскі сьцьвярджае, што пабудову капліцы Данкерсу даручыў ня біскуп Валовіч, а сам кароль Жыгімонт III. Так ці інакш, але гэта Данкерс разам з Валовічам, каралём Вазам ды ягонай другой жонкай Канстанцыяй пераносілі парэшткі з папярэдняй капліцы. Да гэтага мы яшчэ вернемся, але найперш паспрабуем перадаць гістарычны выгляд створанай Данкерсам капліцы.

Тое, што дойлід і знакаміты мастак Пётра дэ Ры-Данкерс (гэта ягонае поўнае імя) пасьпяхова справіўся з заданьнем, ані не выклікае сумненьняў. Будаўніцтва вялося на працягу многіх гадоў і закончылася толькі пры каралі Ўладыславе IV у 1636 г. Пры ўзьвядзеньні новай Каралеўскай капліцы Данкерс выкарыстаў найлепшыя матар'ялы: пясчанік вазілі са Швэцыі, а мармур — зь Італіі ды Карпатаў. Перад капліцаю, пабудаванай Данкерсам, стаялі ў захапленьні чужаземцы, зьвыклыя да агляданьня дзівосных сьвятыняў. Сучасьнікі адзначалі, што гэта была найцудоўнейшая сьвятыня краю. Гэта значыць, што капліца была яшчэ больш велікапышная за вавэльскую!

У 1-й палове XIX ст. знайшоўся чалавек, які здолеў устанавіць першапачатковы выгляд капліцы. Гэта вядомы дасьледчык старажытнасьці, прафэсар Віленскага ўнівэрсытэту Міхал Гамаліцкі. На падставе зьвестак, што захаваліся ў актах віленскай капітулы, вучоны адзначаў, што новая Каралеўская капліца захавала свае памеры, але ў астатнім значна зьмяніла выгляд. **ДЫК ЯКІ Ж БЫЎ ПЕРШАПАЧАТКОВЫ ВЫГЛЯД НОВАЙ КАРАЛЕЎСКАЙ КАПЛІЦЫ?**

Мармур, паркет, некаторыя карціны і фрэскі засталіся некранутымі да 1-й паловы XIX ст. Але замест гіпсавага барэльефу над алтаром узвышаўся магутны крыж зь фігураю Збавіцеля ў натуральную велічыню, адліты з чыстага срэбра. Над крыжам, таксама велічынёю з чалавека сярэдняга росту, адлітыя са срэбра статуі Дзевы Марыі, сьв.Яна і ўкленчанай Марыі Магдалены. Па-над алтаром два анёлы са срэбра падтрымоўвалі срэбную, багата аздобленую золатам дамавіну з парэшткамі сьв.Казімера — дар караля Жыгімонта III. Зьвярталі на сябе ўвагу восем высокіх статуяў на алтары, па тры футы вышыні кожная, адлітыя са срэбра. Гэта былі шэдэўры найзнакамiцейшых майстроў пазалотнага майстэрства. Статуі прыгожа вылучаліся на фоне алтара з чорнага разьбянага дрэва.

Шаснаццаць рознай велічыні кандалябраў ды дзьве вазы для кветак дапаўнялі карціну, і ўсё гэта было са срэбра, з багатай пазалотаю, далікатнай старасьвецкае работы. Па абодва бакі ад алтара каля прыступак узвышаліся два вялізарных срэбных кандалябры з выявамі сьв.Казімера. Перад алтаром сьвяцілася лямпа з чыстага золата — дар каралевы Цэцыліі Рэнаты, што была запаленая ўпершыню яе ўласнаю рукою ў прысутнасьці мужа, Уладыслава IV, за тры тыдні **да яе раптоўнай сьмерці.** Праўда, некаторыя аўтары сьцьвярджаюць, што гэта каралева Канстанцыя, жонка Жыгімонта III, ахвяравала залатую лямпу, а ахвяраваньнем Цэцыліі Рэнаты была срэбная, што вісела на магутным срэбным ланцугу. **Дарэчы**, дзіўнае супадзеньне: каралева Канстанцыя раптоўна памерла адразу ж пасьля ўдзелу ў працах у скляпеньнях Віленскае катэдры, маючы 43 гады. А праз 11 гадоў, у няпоўныя 34 гады, таксама нечакана, памірае Цэцылія Рэната, і таксама яе сьмерць непасрэдна зьвязаная з катэдрай. Гамаліцкі дадае важныя зьвесткі. У самым цэнтры капліцы замест крышталёвага павука, што можна было ўбачыць у ягоныя часы, зьвешвалася агромністая жырандоля, акружаная 63 вялікімі срэбнымі сьвяцільнямі (63 — колькасьць гадоў, якія пражыла Дзева Марыя). Гэта быў дар каралевы Канстанцыі. Але запаліць іх яна сама не запаліла, бо чамусьці пасьпешна пайшла з таго сьвята. Тыя сьвяцільні запаліла каралеўна Ганна Катажына ўжо пасьля раптоўнае сьмерці маткі. Сьцяна каля алтара была пакрытая мноствам залатых і срэбных упрыгожаньняў, каштоўных камянёў і іншых ахвяраваньняў, паміж якімі вылучалася ахвяраваная Цэцыліяй Рэнатай чароўная залатая ружа, атрыманая каралевай у падарунак ад Папы. У невялікай алтарні, да якой вялі малыя дзьверы на правы бок ад асноўнага алтара, зьмяшчалася мноства срэбнага, залатога, усыпанага каштоўнымі камянямі посуду, расшытых рызаў дый іншых рэчаў.

Усе тыя каштоўнасьці пайшлі на падмацаваньне казны Яна Казімера, што была вычарпаная доўгай вайною і ўнутранымі сваркамі. Ян Казімер, забіраючы ўсё гэта, абяцаў, што пасьля заканчэньня вайны адновіць ранейшую прыгажосьць капліцы, але абяцаньня не стрымаў, бо неўзабаве адрокся ад трона. Ёзаф Ігнацы Крашэўскі аб гэтым спусташэньні капліцы пісаў: «...Што бацька і брат паставіў, Ян Казімер марнаваць і нішчыць пачаў, назад жа не вярнуў, хоць вярнуць дэкляраваў». Паводле падлікаў Крашэўскага, з капліцы было вынесена 29.200 фунтаў срэбра.

Але не было Жыгімонту III наканавана ўбачыць таго, што задумаў зрабіць. Ён памёр перад заканчэньнем пабудовы, але ягоны сын Уладыслаў IV не занядбаў распачатае бацькам і ў 1636 годзе закончыў будаўніцтва і ўпрыгожаньне капліцы.

Пераклад П.РАГОЙШЫ

Далей будзе

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Чацьвер, 20 студзеня

Беларускае тэлебачаньне
7.55 Праграма передач.
8.00 Раніца рэспублікі.
8.10 Пад купалам Сусьвету.
8.20 Надвор'е.
8.30 Пяць хвілінаў на жарты.
8.35 «Слова ў слова». Фільм-канцэрт.
8.55 Складчына.
9.10 «Па дарозе з воблакамі», «Дзіўная бочка», мульт.
9.30 «Ніхто, акрамя цябе».
10.15 «Сьцежкамі запаветнымі», «На Волхаве», д/ф.
10.50 «Зялезныя гульні», м/ф.
12.05 «Падушка для сонейка», «Піліпок», мульт.
12.25 «Чырвонае і чорнае», 4-я сэрыя.
13.30 Навіны.
13.40 «Дайце мне сьпяваць».
14.35 Тэлебіржа.
14.45 Асаблівы выпадак.
15.15 Тэлебачаньне — школе. Гісторыя Беларусі. 6-ы клас. Культура старабеларускіх земляў у IX—XIII ст.
15.45 Песьні беларускіх кампазытараў.
17.55 Складчына.
18.10 Навіны (Горадня).
18.25 Навіны Бі-Бі-Сі.
19.00 Зачытайце маё пісьмо...
19.05 Партрэт на фоне часу.
19.35 Мінскі абласны камэрны хор (духоўная музыка).
20.15 Пазыцыя ўрада.
20.30 Кантакт.
20.35 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.35 Пад купалам Сусьвету.
21.45 Пяць хвілінаў на жарты.
21.50 Надвор'е.
22.00 На сэсіі ВС Рэспублікі Беларусь. Па заканчэньні: «Ніхто, акрамя цябе»; НіКа; Лёгкая атлетыка.

«Астанкіна»
5.00, 8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 24.00 Навіны.
5.20 Ранішняя разьмінка.
5.30 Раніца.
7.45 Канцэрт народнай музыкі.
8.20 «Хто самы дужы», мульт.
8.30 «Проста Марыя».
9.20 Клюб падарожнікаў.
10.10 ...Да 16 і старэйшым.
10.50 Прэс-экспрэс.
11.20 «Капітан Фракас», 2-я сэрыя.
12.25 «Казка пра старое Рэха», мульт.
13.00 На шляху да Ўэмблі.
14.25 Прад,прымальнік.
14.55 Як дасягнуць посьпеху.
15.10 «Мая сям'я і іншыя жывёлы», 3-я сэрыя.
15.40 Ансамбаль танцу «Сонейка» (Жытомір).
16.10 ...Да 16 і старэйшым.
16.50 Тэхнадром.
17.25 Лябірынт.
17.50 Дакумэнты і лёсы.
18.00 Надвор'е.
18.05 «Проста Марыя».
18.55 Матадор.
19.40 Добрай ночы, малышы!
20.35 Надвор'е.
20.45 Лато «Мільён».
21.15 «Твін Пікс».
22.20 Сустрэча з паэтам Б.Чычыбабіным.
23.10 50x50.
0.30 Прэс-экспрэс.
0.40 На шляху да Ўэмблі.

«Расія»
6.00, 13.00, 19.00, 22.20 Весткі.
6.20 Патрабуюцца... патрабуюцца...
6.30 Формула-730.
7.00 Новая лінія.
7.20 Час дзелавых людзей.
7.50 Паехалі.
8.00 Сусьветныя навіны Эй-Бі-Сі.
8.30 Тэлемарафон «Крокі Перамогі».
8.40 Бясшумныя лідары.
9.10 Азь есмь.
9.35 «Дрымучы лес з таямнічым месяцам», д/ф.
9.55 Майстра-кляс. М.Растраповіч.
10.40 Новая лінія.
11.10 «Санта-Барбара».
12.00 Тэлемарафон «Крокі Перамогі».
12.10 Залатая шпора.
12.40 Сялянскае пытаньне.
13.25 Суседзі па плянэце.
13.55 Тэлегазэта.
14.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі.
15.00 Паралелі.
15.15 Канцэрт.
15.30 Там-там навіны.
15.45 Студыя «Рост».
16.15 Новая лінія.
17.00 Тэлемарафон «Крокі Перамогі».
19.25 Падрабязнасьці.
19.35 Сьвята кожны дзень.
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 Рэк-тайм.
21.15 Экспацэнтр прадстаўляе.
21.20 На палітычным Алімпе.
22.40 Аўтаімгненьне.
22.45 Зоркі гавораць.
22.50 Спартыўная карусель.
22.55 Чэмпіянат Эўропы па фігурным катаньні.
23.50 Экран крымінальных паведамленьняў.
24.00 Поры года. «Ля камінка».

Санкт-Пецярбург
6.30 «Лясныя казкі», мульт.
6.45 Інфарм ТБ.
7.05 «Новыя сустрэчы. Сьвятлана Стрэзева».
7.30 Віртуозы Масквы.
8.45. Новы Пецярбург.
9.15 «Р.В.С.», м/ф.
10.20, 14.25, 18.00, 20.45, 0.05 Музычны момант.
10.30 Хуткая дапамога.
14.30 Інфарм ТБ.
14.40 Гістарычны альманах.
15.25 Сем сланоў.
15.55 Хатні ўрок. Паэзія Анны Ахматавай.
16.25 Казка за казкай.
17.20 «А музы не маўчалі», д/ф.
18.10 Вялікі фэстываль.
18.30 Інфарм ТБ.
18.55 Рэформа і ўлада.
19.40 Спорт, спорт, спорт.
20.00 Сёньня.
20.40 Тэлемагазін.
20.55 «На парозе ночы», м/ф.
21.50 Вячэрні звон.
22.35 Ваш стыль.
22.45 Інфарм ТБ.
23.05 Вячэрні звон (працяг).

Пятніца, 21 студзеня

Беларускае тэлебачаньне
7.55 Праграма передач.
8.00 Раніца рэспублікі.
8.10 Пад купалам Сусьвету.
8.20 Надвор'е.
8.30 Пяць хвілінаў на жарты.
8.35 «Вакальна-інструмэнтальны ансамбаль «Арызонт».
9.00 Тэлебачаньне — школе. Культура старабеларускіх земляў у IX—XII ст.
9.30 «Ніхто, акрамя цябе».
10.15 «Зямлі маёй паданьні...»
10.30 Пазыцыя ўрада.
10.45 «Чырвонае і чорнае», 5-я сэрыя.
11.50 «Крок». «Карамболь» з удзелам кінарэжысэра В.Турава.
12.25 «Тэмы для роздуму». Фільм-канцэрт.
13.30 Навіны.
13.40 Дзелавая хроніка.
13.50 «Вясельле старэйшага брата», м/ф.
15.00 Лёгкая атлетыка.
15.40 Рок-айленд-шоў.
17.00 Голас.
18.00 Дзелавая хроніка.
18.10 Навіны (Магілёў).
18.25 Навіны Бі-Бі-Сі.
19.00 Якія мы гаспадары. Рэпартаж з першага зьезду фэрмэраў.
19.30 Беларускія музычныя весткі.
20.15 Тэлесябрына.
20.30 Кантакт.
20.35 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.35 Пад купалам Сусьвету.
21.45 Пяць хвілінаў на жарты.
21.50 Надвор'е.
22.00 На сэсіі ВС Рэспублікі Беларусь. Па заканчэньні: «Ніхто, акрамя цябе»; НіКа; «Мой ласкавы і пяшчотны зьвер», м/ф.

«Астанкіна»
5.00, 8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 24.00 Навіны.
5.20 Ранішняя разьмінка.
5.30 Раніца.
7.45 Эстрадны канцэрт.
8.20 Вясёлыя ноткі.
8.40 Фільм — дзецям. «Сьцяжынка ў неба», м/ф.
9.20 Алеся і кампанія.
9.50 «Запомніце мяне такой».
10.20 Амэрыка з М.Таратутам.
10.50 Прэс-экспрэс.
11.20 «Участковы, хто забойца?»
13.35 «Слова пра паход Ігараў», мульт.
14.25 Дзелавая хроніка.
14.35 Брыдж.
15.00 Бізнэс-клас.
15.15 «Сьцяжынка ў неба».
15.55 Алеся і кампанія.
16.20 Бяссонніца.
16.50 Тэхнадром.
17.25. Трэба паглядзець.
17.40 Чалавек і закон.
18.10 Надвор'е.
18.15 Амэрыка з М.Таратутам.
18.45 Поле цудаў.
19.40 Добрай ночы, малышы!
20.35 Надвор'е.
20.45 «Твін Пікс».
21.40 У пошуках страчанага.
22.20 Чалавек тыдня.
22.35 Кінафэстываль у Палм-Спрынгс (ЗША).
23.15 Музагляд.
0.20 Прэс-экспрэс.
0.30 Праграма «Ноч».
1.50 Праграма «Х».

«Расія»
6.00, 13.00, 19.00, 22.20 Весткі.
6.20 Патрабуюцца... патрабуюцца...
6.30 Формула-730.
7.00 Новая лінія.
7.20 Час дзелавых людзей.
7.50 Паехалі.
8.00 Сусьветныя навіны Эй-Бі-Сі.
8.30 Добрай раніцы.
9.00 XX ст. ў кадры і за кадрам.
10.00 Наш сад.
10.30 Новая лінія.
11.00 «Санта-Барбара».
11.50 Белая варона.
12.40 Сялянскае пытаньне.
13.25. В.Верасаеў. «Нявыдуманыя гісторыі».
14.05 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі.
15.00 Бізнэс у Расеі.
15.30 Там-там навіны.
15.45 «Мікалай Кузьняцоў. Легенды працягваюцца...» Перадача 2-я.
16.30 М-трэст.
16.45 Тэлегазэта.
16.55 Дысней па пятніцах. «Спытайце Макса», м/ф.
17.45 Зорны дождж.
18.45 Сьвята кожны дзень.
19.25 Падрабязнасьці.
19.40 «Гусарская балада», м/ф.
21.20 «К-2».
22.10 Ніхто не забыты.
22.40 Аўтаімгненьне.
22.45 Зоркі гавораць.
22.50 Спартыўная карусель.
22.55 Вячэрні салон.
0.25 «Жоўтая падводная лодка».

Санкт-Пецярбург
6.30 «Новая казка», мульт.
6.45 Інфарм ТБ.
7.05 «На парозе ночы», м/ф.
8.00 «Опэрны баль».
9.05 «Домік для ўсіх», «Бабуля, навучы», мульт.
9.30 Казка за казкай.
10.30 Хуткая дапамога.
11.00 «Леанід Аляксандравіч Говараў», д/ф.
11.30 Інфарм ТБ.
11.40, 14.25, 18.05, 20.45, 0.30 Музычны момант.
11.45 «Апошняя альтэрнатыва». Тэлеспэктакаль.
13.55 «Сьнежны гарадок». Фільм-канцэрт.
14.30 Інфарм ТБ.
14.40 «Адкрываю для сябе Расію».
15.20 Дзіцячая энцыклапэдыя.
15.50 «Памылка дзядзечкі Аў», «Майстра — залатыя рукі», мульт.
16.25 «Дзеля жыцьця і любові», д/ф.
17.15 Бaромэтр.
17 30 Горад, дзе ня чутна песень.
18.10 Вялікі фэстываль.
18.30 Інфарм ТБ.
18.55 «Студзень 1944-га», д/ф.
19.25 «Голас». Фільм-канцэрт.
19.45 Спорт, спорт, спорт.
20.00 Сёньня.
20.40 Тэлемагазін.
20.50 Хранограф.
21.50 Пецярбургскі ангажэмэнт.
22.35 Ваш стыль.
22.45 Інфарм ТБ.
23.05 «Жах», м/ф. (ЗША).

Субота, 22 студзеня

Беларускае тэлебачаньне
7.55 Праграма передач.
8.00 Раніца рэспублікі.
8.10 Пад купалам Сусьвету.
8.20 Пяць хвілінаў на жарты.
8.25 Надвор'е.
8.35 «Фантазія». Кінанарыс.
8.45 «Ніхто, акрамя цябе».
9.30 Здароўе.
10.00 Паказвае Горадня.
11.00 Тыдзень плянэты.
11.15 «Мой ласкавы і пяшчотны зьвер», м/ф.
13.05 20 мінут рэдактара.
13.25 «Сабачае жыцьцё». Тэленарыс.
13.55 «Галінка вярбовая, галінка цярновая», д/ф.
14.20 «Мой маленькі поні».
14.50 Для дзяцей. Дарожная азбука.
15.10 Заслужаны артыст Беларусі Валеры Дайнэка.
16.20 «625... Ляэр-відэа».
16.50 ПІК.
17.20 Паэтычная гасьцёўня. Вершы В.Шніпа.
17.35. «Войскі асобага прызначэньня», м/ф., заключная сэрыя.
18.05 «Крок». Студыя «Формула».
19.35 «Нов і К»-топ-10.
20.35 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.35 Пад купалам Сусьвету.
21.45 Пяць хвілінаў на жарты.
21.50 «Рускі раман», м/ф., 1-я сэрыя.
23.05 НіКа.
23.20 «Эўрапейскі калейдаскоп».
23.50 «Каскад».
00.05 Відзьма-нявідзьма.

«Астанкіна»
6.00, 14.00, 20.00, 24.00 Навіны.
6.25 Ранішняя разьмінка.
6.35 Прэс-экспрэс.
6.45 Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30 Спорт-шанц.
8.00 «Марафон-15».
8.30 Кампанія «Мір».
9.55 Ранішняя пошта.
10.25 Смак.
10.40 Брама таямніцы.
11.25 Земля людзей.
11.55 Дапамажы сабе сам.
12.25 «Сяроді шэрых камянёў», м/ф.
14.25 «ЭпіДоўгаяпанчоха», м/ф.
14.55 Жыцьцё і палітыка.
15.25 Экстра-НЛА.
15.55 Фігурнае катаньне. Чэмпіянат Эўропы. Адвольны танец.
16.55 «Эрмітаж». Фільм 1-ы.
17.25 Рэха тыдня.
17.55 Каханьне зь першага погляду.
18.45 «Кантракт на Чэрыстрыт», м/ф., 3-я сэрыя.
19.40 Добрай ночы, малышы!
20.35 Надвор'е.
20.45 «Зьменлівасьці лёсу», м/ф., 3-я сэрыя.
21.35 Уручэньне прызоў MTV.
23.05 «Зьвер, які выходзіць з мора», м/ф. У перапынку — Надвор'е.

«Расія»
7.05 «Мы будзем шчасьлівыя», д/ф.
7.30 Крыніцы.
8.00 Рэтра-шлягер.
8.30 Студыя «Рост».
9.00 «Кастрамскія візэрункі».
9.30 Пілігрым.
10.15 Да Масквы — далёка.
11.00 «Пунсовыя ветразі», м/ф.
12.35 Тэлеэрудыт.
12.40 Сялянскае пытаньне.
13.00, 19.00, 22.20 Весткі.
13.20 Кар'ера.
14.20 «Рускія афрыканцы».
14.50 «К-2».
15.20 Футбол бязь межаў.
16.15 Фільм-прэм'ер.
16.30 Тэатральны разьезд.
17.15. Чэмпіянат Эўропы па фігурным катаньні.
18.15 Вуснамі дзіцяці.
18.45 Сьвята кожны дзень.
19.25 «Урга», маст./ф.
21.25 Экспацэнтар прадстаўляе.
21.30 Галасы «Санта-Барбары».
22.00 Рэпарцёр.
22.40 Аўтаімгненьне.
22.45 Зоркі гавораць.
22.50 Спартыўная карусель.
22.55 Праграма «А».
23.55 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі.

Санкт-Пецярбург
7.00 Інфарм ТБ.
7.20 «Жах», м/ф. (ЗША).
8.50 «Зімняя раніца», м/ф.
10.15 «Бабуля, навучы», мульт.
10.30 Хуткая дапамога.
11.00 Канцэрт па заяўках.
11.45 Тэледоктар.
12.00 «Чаравічкі», м/ф.
13.35 Срэбная нітка.
14.10 Дзецям пра зьвеҏанятаў.
14.30 «Вясёлыя вершы».
14.40 «Трымайцеся за паветра», м/ф.
16.00 Храм.
16.45 Гістарычны альманах.
17.30 Спартыўны агляд.
18.05 Дарожныя прыгоды.
18.10 Вялікі фэстываль.
18.30 Інфарм ТБ.
18.55 Камэртон.
19.40 Экспрэс-кіно.
20.00 Надоечы.
20.40 Ваш стыль.
20.45 «На парозе ночы», м/ф.
21.40 «Цела Леніна», д/ф.
22.30 Інфарм ТБ.
22.45 «Расьследуе брыгада Бычкова». Тэлеспэктакаль.

Нядзеля, 23 студзеня

Беларускае тэлебачаньне
7.55 Праграма передач.
8.00 Раніца рэспублікі.
8.10 Пад купалам Сусьвету.
8.20 Пяць хвілінаў на жарты.
8.25 Слова да чалавека.
8.55 «Рускі раман», м/ф., 1-я сэрыя.
10.15 MTV. Лепшыя хіты.
10.45 Аэробіка.
11.20 Вас выклікае Спартлян-дыя.
12.50 Асілак. Прамая лінія.
13.50 Кубак Беларусі па міні-футболе. Фінал. 2-гі тайм.
14.30 Тэлеклуб «Гаў-гаў».
14.45 «На шчупакоў загад», мульт.
15.00 «Тры апельсіны».
15.30 АВС-клюб.
15.45 Кампазытары Беларусі. У.Дарохін. Частка І.
16.35 Кола дзён. Мастак Сяржук Поклад.
16.45 Кампазытары Беларусі. У. Дарохін. Частка ІІ.
17.15 Сьвята танцу.
18.00 Фільмы Чарлі Чапліна.
18.35 «Гінэс-шоў».
19.05 Радавод.
20.00 Панарама.
20.35 Пад купалам Сусьвету.
20.40 Калыханка.
21.00 Пяць хвілінаў на жарты.
21.10 «Сінема»: «Пастка» (Францыя).
22.55 «Не забудзьцеся ўключыць тэлевізар».
23.05 Каралеўскае паляваньне.

«Астанкіна»
6.00, 14.00, 17.30, 24.00 Навіны.
6.20 Ранішняя разьмінка.
6.30 Тэлесэрэнада.
7.00 Гадзіна сілы духу.
8.00 Бяз паўзы.
8.35 Раным-рана.
9.05 Палігон.
9.35 Спортлато.
9.50 Пакуль усе дома.
10.20 Разумнікі і разумніцы.
11.00 Новае пакаленьне выбірае.
11.45 Пад знакам «пі».
12.30 Правінцыя.
13.00 «Піф і Геркулес».
13.10 «Падводная адысэя каманды Кусто».
14.20 Дыялёг у прамым эфіры.
15.00 Клюб падарожнікаў.
15.50 Жывое дрэва рамёстваў.
16.00 «Кот Фэлікс», «Сапраўдныя паляўнічыя на прывідаў».
16.50 Панарама.
17.45 Анталёгія гумару.
18.30 Аўта-шоў.
18.50 Тэлелоцыя.
19.05 Надвор'е.
19.10 Фігурнае катаньне. Чэмпіянат Эўропы. Паказальныя выступленьні.
21.00 Нядзеля.
21.45 Спартыўны ўік-энд.
22.00 Вялікі тэатар. Дні і вечары.
22.50 Гісторыя каханьня.
23.25 Вялікая прагулка.
0.20 Тысяча і адна ноч. Муз. праграма.

«Расія»
7.05 Мульці-пульці.
7.15 «Дзяўчынка з блакаднага горада», д/ф.
7.25 «Пра тых, хто помніць», д/ф.
7.55 Добрай раніцы.
8.25 Дзевяты вал. Забаўляльная віктарына.
8.55 Студыя «Рост».
9.25 Калі вам за...
9.55 Аты-баты...
10.25 Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з Аргентыны.
10.55 Невядомы Эйзэнштэйн.
12.05 Шэсць сотак.
12.25 Матч зорак НХЛ.
13.00, 19.00, 22.20 Весткі.
13.20 Ня высечы...
13.35 Матч зорак НХЛ.
14.50 У сьвеце жывёлаў.
15.50 Лепшыя гульні НБА.
16.55 Чароўны свет Дыснэя.
17.45 Сам сабе рэжысёр.
18.15 У Ксюшы.
18.45 Сьвята кожны дзень.
19.25 «Здрада», м/ф.
21.15 Каробка перадач.
21.30 «У гасьцях у Галіны Волчак». Частка 1-я.
22.40 Аўтаімгненьне.
22.45 Зоркі гавораць.
22.50 Спартыўная карусель.
22.55 «У гасцях у Галіны Волчак». Частка 2-я.
23.40 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі.

Санкт-Пецярбург
7.00 Гаючае слова. Праграма-набажэнства.
7.30 «На парозе ночы», м/ф.
8.20 Пецярбургскі ангажэмэнт.
9.05 Экспрэс-кіно.
9.20 «Трое з Прастаквашына», «Канікулы ў Прастаквашыне», мульт.
9.55 Новыя часы.
10.30 Хуткая дапамога.
11.00 Нядзельны лябірынт.
13.05 Казка за казкай.
13.35 Музыка — дзецям.
14.00 «Зіма ў Прастаквашыне», «Блакітная страла», мульт.
14.35 Кінаўспаміны. Напярэдадні вайны.
15.20 В.Быкаў. «Пайсьці і не вярнуцца». Тэлеспэктакаль.
17.40 Аўтапілот.
17.55 О-ля-ля!
18.30 Інфарм ТБ.
18.55 «Трамплін». Шоў-конкурс.
20.00 Вынікі.
21.05 Ваш стыль.
21.10 «Рэквіем».
21.35 Адамаў яблык.
22.35 «Страсьці па Ўладзімеру», м/ф.

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Вайна палацам?

У ноч на 6 студзеня ў Сьветлагорскім раёне каля вёскі Расава быў узарваны недабудаваны дом грамадзяніна М.Фралянкова.

Выбух быў настолькі магутны, што рэшткі цаглянай сьцяны паразьляталіся на паўсотні мэтраў. Апэратыўная група міліцыі ўранку выяздж ала на мейсца здарэньня. Прычынай выбуху, як мяркуецца, была мінамётная міна.

Самае цікавае, што гэты дом руйнуецца ўжо ў другі раз. Пасьля першага выпадку паблізу знайшлі толавую шашку.

Гаспадар дома М.Фралянкоў працуе начальнікам участка ў рамонтна-будаўнічым упраўленьні аб'яднаньня «Хімвалакно». Ягоная жонка — намесьнік начальніка будаўнічага цэху гэтага прадпрыемства. Пры такіх пасадах ім, відаць, будзе ня надта складана пабудаваць дом у трэці раз. Але ці ёсьць сэнс? Можа быць, невядомыя тэрарысты падрыхтавалі ўжо авіяцыйную бомбу?

«Злыя языкі» у Сьветлагорску сьцьвярджаюць, што гэта «хижины обявили войну дворцам».

Барыс РАМАНОЎСКІ

З парсюком у машыне

У апошні час крымінальныя зьвесткі Слонiскага адзьдзела міліцыі стракацяць, бадай, аднымі крадзяжамі.

Крадуць амаль усё, што трапляе на вочы: ад бялізны, якую гаспадыні павесілі сушыцца на шнуры, да камп'ютараў і аўтамашынаў. Надоечы мая суседка вынесла на ганак нанач рондаль заціркі, дык нейкі галодны небарака ўбіўся і зьеў усё да апошняе кроплі.

Дый увогуле цяпер прадукты харчаваньня карыстаюцца вялікім попытам у злодзеяў. З прыватных падворкаў цягнуць курэй, трусоў... А нядаўна міліцыя затрымала прапаршчыка, які служыць у расейскай вайсковай частцы, што знаходзіцца паблізу Слоніма. У багажніку яго легкавушкі ляжала туша сьвіньні вагой 100 кілаграмаў, якую ён скраў зь мясцовага мясакамбіната.

За першыя дзесяць дзён на Слоніміччыне ўчынена шэсьць крымінальных злачынстваў. Палову зь іх зрабілі былыя й цяперашнія вайскоўцы.

Віктар ВАЛАДАШЧУК

Вясковая міліцыя

У Гарадзенскім раёне створаныя сельскія ўчасткі аховы парадку ў трох сельсаветах, дзе знаходзяцца галоўныя сядзібы самых мошных калгасаў — «Прагрэс», «Шлях да камунізму» і «Кастрычнік».

У кожным з пастарункаў, апроч былых участковых інспэктараў, яшчэ па 7—9 міліцыянтаў, якім плоцяць з калгаснай касы. Вось чаму людзі адразу празвалі міліцыянтаў «кішэннымі». Лічыцца, што ўчасткі падпарадкоўваюцца сельсаветам, але ўсім вядома, што на вёсцы галава — старшыня калгаса. Як толькі пачалі ствараць гэтыя ўчасткі, на былым Парэцкім вайсковым палігоне, які падзялілі паміж калгасамі, паявіліся шыльдачкі з папярэджаньнем: «грыбы і ягады не зьбіраць». Гэтак распарадзіліся новыя гаспадары, нібыта атрымалі лес і зямлю ў прыватнае карыстаньне.

С.А.

КАМПАНІЯ — ПБА

Рамонт і мантаж дахаў сучаснымі

ПАЛІМЭРНЫМІ МАТАР'ЯЛАМІ

Тэрмін службы даху 25—30 гадоў.

Гарантыйнае абслугоўваньне на працягу 3—5 гадоў.

Праводзім герметызацыю м/п швоў.

Аплочваем паслугі па прадстаўленьні новых абсягаў работы

Масква, вул. Планэтная, 26 (мэтро «Дынама»).
Для карэспандэнцыі: 129010, Масква, а/с 84.
Тэлефон (095) 155-9012, 152-8196.
Тэлефакс: (095) 151-5908

Хуліганства «друзей великой России»

У нядзелю 16 студзеня быў на канцэрце Булата Акуджавы, які ўпершыню за апошнія 25 гадоў прыехаў на творчую вечарыну ў Менскай філярмоніі.

Ля ўваходу я сустрэў пікеты вядомых «народнікаў» з «Народного движения Беларуси». Яны спрабавалі прымусіць тых, хто ішоў «на Акуджаву», не заходзіць у залю. Калі ж творчая сустрэча пры поўнай залі пачалася (на ёй між іншых былі Васіль Быкаў, якому Акуджава прысьвяціў адну зь песьняў, і Рыгор Барадулін), адзін з маладых правакатараў выскачыў на сцэну, скінуў падораныя паэту кветкі і абразіў яго.

Акуджава рэагаваў спакойна: «Я прывык, што камуністы ганяюцца за мною ўсё жыцьцё. Нянавісьць і распаўсюджаньне выдумак пра мяне — звыклая для іх справа».

Цікава, што хуліганы (а сярод іх быў вядомы кінаактор Уладзімер Гасьцюхін) перад гэтым ня раз крычалі пра сваю «любоў да расейскае культуры». Безумоўна, перакладзены нядаўна «Эдзічкам» Лімонавым ды сумнавядомым Анпілавым зборнік вершаў Мао Цзэдуна ім даспадобы болей, чым вершы й песьні Акуджавы. Асаблівa з мастацкага боку...

Лявон БАРШЧЭЎСКІ

Дзень у стылі грызайль

Пачатак на стар. 4

Батароўка

Цераз вуліцу ад касьцёла — «Батароўка» — трохпавярховая камяніца даволі звычайнага выгляду, у якой цяжка пазнаць палац караля Стэфана Батуры — мадзярскага магната, абранага дробнай шляхтай на пасад, «вызвалены» Генрыхам Валуа, які ўцёк з Кракава назад, у Парыж. У памяць аб сваім караляваньні ён загадаў у Нотр-Дам дэ Пары вымураваць два гербы: арла ды Пагоню.

Чаму Батура адмовіўся ад Кракава? Дзеля чаго сталіца аднойчы перамясьцілася з Кароны ў Вялікае княства? Каб быць бліжэй да непрыяцеля, да Маскоўшчыны (Лівонская вайна)? На гербе горада — алень сьвятога Губэрта, заступніка паляўнічых. Мовілі, што кароль упадабаў навакольныя пушчы, поўныя зьвярыны. Праз гэта і загінуў. Застудзіўся на паляваньні, моцна захварэў ды неўзабаве памёр у гарачцы. 12 сьнежня 1586 года.

Па некаторых зьвестках, у «Батароўцы» адбываліся гарадзенскія соймы Рэчы Паспалітай, кароль прымаў тут паслоў маскоўскіх ды ангельскіх.

Сімоні і Бучэла

Праз тры дні пасьля сьмерці Батуры, а менавіта 15 сьнежня, цырульнік Я.Зігуліц пад наглядам прыдворных мэдыкаў П.Сімоні і Н.Бучэла прэпараваў труп караля, каб высьветліць дакладна, праз што ён памёр. Перад тым гэтыя два лекары паставілі розныя дыягназы. Гэтак адбылося першае паталягаанатамічнае ўскрыцьцё ў Вялікім княстве. Або, як яшчэ нядаўна з гонарам пісалі, — на абшарах усяго СССР.

У 1986-ым годзе ў горадзе адбылася першая навукова-гістарычная імпрэза без ідэалягічнага падтэксту. Навукоўцы адзначылі 400-я ўгодкі працы, зьдзейсьненай мясцовым габрэйскім цырульнікам. У абкаме, канечне, гісторыю не любілі, але Батура — не рэвізіяніст які-небудзь, памёр задоўга да 1917 года. Праўда — кароль, ды яшчэ польскі... У падручніках адназначна было сказана, што ён «захапіў» (а ня вызваліў) акупаваныя войскамі Івана Жахлівага Полацак. А да ўсяго яшчэ не паляк і па-польску нават не гаварыў. Вельмі адыёзная асоба, хоць і не «антысаветчык».

Разгадка ідэалягічнай памяркоўнасьці абкама ў тым, што адзначалі ня ўгодкі сьмерці караля, а толькі дату прэпараваньня ягонага трупа.

Анатамічны тэатар

Стэфан Батура завяшчаў пахаваць яго ў Горадні. Цырульнік Зігуліц забальзамаваў цела караля, і яно некалькі год захоўвалася ў сутарэньнях «Батароўкі», пакуль, насуперак волі нябожчыка, яго не перавезьлі ў Кракаў, на Вавэль, дзе пахаваныя ўсе (апроч апошняга) каралі Рэчы Паспалітай.

Сёньня ў «Батароўцы» анатамічны тэатар мэдінстытута. Спачатку студэнты вучацца прэпараваць жабаў, а ўжо пасьля справа даходзіць да чалавечых трупаў.

Фара Вітаўта

Разбураны ў хрушчоўскую «адлігу» гатычны касьцёл Вітаўта (на Савецкім пляцы) быў для мяне сучаснай легендай Горадні. Гадоў дзесяць таму я пачаў пісаць пра яго апавяданьне. Пісалася цяжка й марудна. Скончанае апавяданьне даўно ляжыць у шуфлядзе.

Мейсца зруйнаванага касьцёла пасыпалі чырвоным друзам з цэглы муроў, пасадзілі хмызы, зрабілі клюмбу з кветкамі, паставілі лаўкі — адпачывайце, гарадзенцы! Ад пляца сквэр, праўда, затуліў фундамэнтальны дошкай гонару з паявлічанымі да ненатуральных памераў партрэтамі передавікоў.

Вокны «Батароўкі» таксама былі затуліў. Аграмадным — на тры паверхі — стэндам: велізарная ленінская галава з надпісам побач «Партия — наш рулевой!». З гэтае прычыны ў памяшканьнях «Батароўкі» панавала сутоньне, студэнткі псавалі сабе зрок, і даводзілася нават у сонечныя дні запальваць лямпачкі.

Ужо два летнія сэзоны падмуркі Фары раскопваюць менскія археолягі, якімі кіруе адзін парляманцкі дэпутат.

Паганскія вакханаліі

Прыязджаў напярэдадні навагодніх сьвятаў Павал Глоба, нагаварыў шмат цікавага пра аленя сьвятога Губэрта, пра Гарадніччыну, забруджаную сьцёкамі, засьцярог гарадзенцаў не шукаць, а яшчэ горш — чапаць, скарбаў (пацерпіць увесь ваш род да 14-га калена) ды напрарочыў улетку прарыў каналізацыі. Пра магчымасьць замяшаньняў на глебе польскага сэпаратызму ён паўтарыў ізноў, хоць прадказаньне дагэтуль не спраўдзілася. Затое, паводле ягонага прароцтва, увосень зьмянілася абласное кіраўніцтва...

У мясцовай царкоўнай газэтцы архіяпіскап Аверкій заклікае чытачоў у навагоднюю ноч адмовіцца ад «веселой, легкомысленно настроенной компании, нескромных увлечений», бо ўсё гэта падобна на «языческие вакханалии». Паводле ягоных словаў, гэтую ноч разумней правесьці молячыся.

Шампанскае выпілі...

У нядзелю пярэпалах на чыгуначнай станцыі. Ананімны званок. Бомба ў цягніку «Горадня—Гомель». Пасажыраў просяць з рэчамі пакінуць вагоны. Сапёры чатыры гадзіны шукаюць бомбу і не знаходзяць. Навагодні «жарт».

Панядзелак. Даляр імкліва падае — напярэдадзе «рублёвая зона». Вы стаіце на ганку камяніцы ў старым горадзе і назіраеце, як дожджператвараецца ў мокры сьнег. Праходзіць мажны, няўклюдны чалавек нязпэўнага веку. Сябра гаворыць: гэта апошні з тых, хто пастанавіў зьнішчыць Фару Вітаўта. Усё астатняе начальства або зьехала ў сваю Расею, або спачывае на могілках.

Сяргей АСТРАЎЦОЎ

Праграма перадач 8-га канала з 20 па 23 студзеня

Чацьвер 20 студзеня

18.00. Для дзяцей: «Карусель»; мультфільм «Самсон» з сэрыі «Аміга і ягоныя сябры».
18.30. Муз. праграма.
19.00. Опра Ўінфры Шоў: «Ванэса Уільямс і Джудзі Фостар».
19.45. «Хіл стрыт блюз»: «Сьветапогляд капітана «Свабода».
20.40. «Я куплю гэтую жанчыну». 115, 116 сэрыі.
21.35. Маст. фільм «Ноч дэманаў».
23.20. Праграма відзаклікаў.

Пятніца 21 студзеня

18.00. Для дзяцей: «Карусель»; мультфільм «Гутэнбэрг» з сэрыі «Аміга і ягоныя сябры».
18.30. Муз. праграма.
19.00. Праграма пра здароўе «Жыцьцёвы выбар»: «Яны таксама могуць жыць і працаваць».
19.35. «Хіл стрыт блюз»: «Места Пэсталоцы».
20.25. «Я куплю гэтую жанчыну». 117, 118 сэрыі.
21.35. Маст. фільм «Шакалы».
23.15. Праграма відзаклікаў.

Субота 22 студзеня

15.00. Шматсэрыйны фільм «Лёс».
15.40. Муз. праграма «У межах Остына»: «Эрык Джонсан».
16.10. Студыя «Алеф». Ерузалім.
17.10. Опра Ўінфры Шоў: «Дастын Гофман і Майкл Болтан».
17.55. «Амэрыка — зямля эмігрантаў». Дак. фільм «Танчыць, каб згадаць».
18.20. Для дзяцей: «Карусель»; Мультфільм «Японія» з сэрыі «Аміга і ягоныя сябры».
19.45. «Хіл стрыт блюз»: «Шлён, які прыйшоў ад Дэльгада».
20.40. «Я куплю гэтую жанчыну». 119, 120 сэрыі.
21.40. Маст. фільм «Караліна і паўстанцы».
23.15. Праграма відзаклікаў.

Нядзеля 23 студзеня

15.00. Тэлечасопіс «Відзамода»: «Паэзія карункаў».
15.35. Шматсэрыйны фільм «Лёс».
16.15. Муз. праграма «У межах Остына»: «Ніл Янг». Першая частка.
16.45. Муз. праграма.
17.15. Камэдыйнае шоў «Патаемная камэра».
17.35. Роздум пра джаз.
18.25. Тэлечасопіс «Супэрсцэна».
17.10. Опра Ўінфры Шоў: «Я не магу паверыць, што са мною гэта здарылася».
20.05. «Хіл стрыт блюз»: «Апошні бой капітана «Свабода».
20.55. «На сцэне вульфтрапа»: «Растраповіч пра Шастаковіча».
21.50. Маст. фільм «Незнаёмец».

Падпісны індэкс 63887. Нумар падпісаны ў друк 19.01.94. Друкарня "Беларускі Дом Друку" (Менск, пр. Ф.Скарыны, 79). Замова 85 Наклад 20 000.
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010